

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

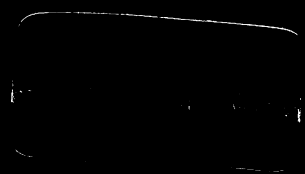
Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

Diss. 40

3578 (11)

2432.

40. 3578. (11. 2472. 8.

JURIS BELLICI

Delineatio brevissima

QVAM

Regum Summo annuente,

Magnifico Juridicæ Facultatis in illustri

SALANA Ordine Imperante,

V I R O

AMPLISSIMO ATQVE CONSULTISSIMO

Dn. JOHANNE SVEVIO, J. U. D.

Professore publ. ac Scabinatus inibi nec non

Curia Provincialis Adfessore dignissimo,

DUCE,

Pro summo in Utroq; Jure GRADU con-
sequendo publicè propugnabit

ELIAS Schröder CALBENSIS

SAXO,

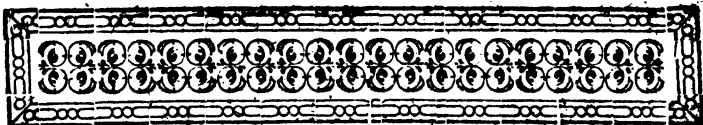
Ad diem 8. Octobr. in Auditorio Jctorum

ANNO 1614.

J E N Æ

Imprimebat HENRICUS Rauchmaul.

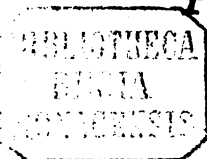

VIRIS
Magnificis, Amplissimis
ac Consultissimis,

Dn. JOSEPHO AVENARIO }
Dn. GABRIELI TINZELIOS } J. U. D.
Dn. LUDOVICO GVILIELMO MO-
SERO,

Serenissimi Electoris Saxonici à Consi-
liis & Secretis intimis,

*Promotoribus ac Fautoribus meis co-
lendissimis,*

Hanc inauguralem
Disputationem

offero & dico

ELIAS Schröder.

Σὺν Θεῷ.

Honorificum esse de bello scribere, ait Godeschalc Stewech. ad lib. 2. Veget. c. 3. sed minus tutum Damhuder. in pr. crim. c. 82. n. 3. quare parum abest, quin in silentii castris me contineam. Quia tamen hac tempestate omnes propemodum universa Europa anguli bellum crepere & minitari videntur, hanc abs re & instituto meo alienum duco, si presentem mundi statum ad animum revocem, brevissimūq; quid de bellico jure statuendum, disquisitioni placida subijciam; nil interim cuiquam praescripturus.

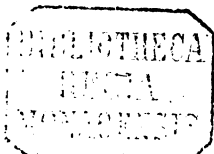
I.

Definitur bellum (a) publicorum (b) armorum iusta contentio; (c) Estq; (d) vel defensivū (e) vel invasivum. (f)

(a) Bellum quidam dictum volunt per antiphrasin, quasi minimè bellum, quod sit omnium malorum, quamdiu grassatur, cumulus, sentina, lerna, *P. Gregor. de Repub. lib. 11. c. 1. n. 5.* Alii ex eo appellatum putant, quod sit bellum, i. e. bonum, siquidem ad pacem habendam comparatum sit, *c. noli existimare 23. q. 1. & c. apud 32. q. 2.* Alii ut Festus belli vocem tractam ajunt, à beluâ, quod beluarum sit mutuo laniatu se conficere. *Cassiodorus lib. 1. c. 30.* bellum nominari existimat à Belo, qui gladium ferreum primus invenisse ab eo scribitur, *Godeschalc. Stewech. ad lib. 4. Veget. c. 8.* Omnium rectius illi, qui à Græcis nomen belli petitum adfirmant, quibus βέλτελον significat *δὸν & βάλειν*, bellum enim telis geritur,

A

geritur, *Cic. pro Arca. Vt quibus res daretur, utique habet*
Ennius. *Alber. Gentil. de jur. bell. lib. 2. cap. 2. Bocer. de bell.*
cap. 3. num. 2. Francisc. Commun. lib. 9. commun. jur. civ. cap. 9.

B v. 1. (b) Publica armorum contentio sit oportet; neq; enim
bellum est rixa, pugna, inimicitia privatorum, *Varr. lib. 2.*
de ling. lat. Alciat. ad l. 234. de V. S. nec latronum & pirata-
rum, l. 118. l. 24. de captiv. & postlim. Alber. d. hoc. c. 2.

C (c) Quibus verbis excludimus omnes iniquas excusatio-
nes, prædationes, & si quæ similia, *Alb. d. loc. c. 2.* Minus ita-
que rectè *Bocer. lib. 1. c. 3. n. 3.* bellum definitum videtur, quod
sit pugna duorum exercituum ritè prius indicta, nec enim
sufficit, bellum ritè fuisse indictum, nisi & iuste, *Alb. lib. 2. c.*
7. Cum hac ratione Princeps inferior Principi, Comes Co-
mitem, civitas civitati, clarigatione & diffidatione præmis-
sa bellum indicere possit, quod est contra *d. l. 118. de V. S. &*
l. 24. de captiv. l. 3. ad L. Jul. Majest. & Constit. pac. publ.
Anno 1548. Ayala de jur. & offic. bell. lib. 1. c. 2. n. 7. Deinde inse-
ritur definitioni, quæ eidem essentialis non est, nec n. in omni
bello diffidatio necessaria, *Alber. Gent. lib. 2. c. 2.* Ut necesse
quod hæc indictio, licet ritè facta ex affectu ambitionis, ava-
ritiæ &c. procedere queat, contra quam vult *quidam auctor.*
& c. militare 23. q. 1. Gail. 2. obs. 57. n. 3. Eandem obrationem
etiam definitio Ottonis Frisingensis corrumpit, qui de fuit bel-
lum, quod ex edicto superioris potestatis geritur *lib. 2. c. 3.*
de reb. gest. Frider. prim. quemadmodum & illa Lipsii, defi-
nientis bellum vim & arma in Principem aut populum alicuius,
abundè enim ex hoc refutatur, quod etiam privato-
rum latronumq; vim bellum facit, *Alb. Gentil. d. lib. 1. c. 2.*

Q Hic antequàm ad materiam belli plenius tractandam, manus
admoveremus, quæri posset, num Christianis bellum bonè
conscientiâ gerere liceat? Verùm quia hæc questio hinc inde
sufficientissimè excussa reperitur, eam missam facio, de

Q duello tribus verbis visurus, num iste conflictus sit permit-
tendus? Sanè hunc modum litium finiendarum in Dania
Frontino Rege fuisse admissum, ejusq; usum à Longobardo-
rum populis in Italiam translatum & in Germania, Gallia,
aliisque regnis approbatum refert *Busius disp. polit. 9. th. 21.* num
hodie

Sed non hoc tantis dubitatur? in partē nos inclinamus eo-
rum, qui negativè stipulantur tum ob alias, tum ob hanc
rationem, quia certamen hoc subire non debet, quoties in-
juriam iudicio vindicare quis potest, *Lequissimum* 17. *S. sed si in*
dira. de usuf. l. qui dom. exisim. arant. de reb. credit. t. t. C. ne quis
in fidei caus. quod etiam collimat aternā memoriā dignissimus
Elector Augustus, p. 4. Constit. in. ubi Moller. Idem etiam apud
Turcos observari testatur *Busbequius sagat. Turcic. Epist. 3. pag.*
199. in Gallia non commercium hoc avo usitatam quidā ajunt,
sed non nisi veniā à Rege impetratā quod antea Dn. de La
noy. in lib. de pater. ex. dyf. 12. pag. 325. ubi simul addit id certa-
minis genumia Hispaniā multis modis puniri, aut enim di-
micantes ad carcerem condemnantur, deportantur, in Bar-
bariam enim & Ethiopib. pugnatum relegantur, publicis pec-
nis subjugantur, bona eorum confiscantur, aut pro quali-
tate causæ ultimo supplicio afficiuntur, pag. 322. Alii hac in
re distinctionem adhibendā censent, an congressuri nobiles
sint nec ne, quod si sit, aliquando maximā necessitatis causā
urgente monomachiam concedi posse, tradit *Magnif. Dn. Dr.*
adin Virg. Ping. q. Sax. 59. n. 78. Vide etiā *Bocer. lib. 2. ubi elegan-*
ter. (d) Varii hinc varias adferunt belli species, veluti bellum **D**
publicum Romanum, bellum licitum, necessarium, judicia-
le, præsumptuosum, temerarium, voluntarium, *Br. in l. hostes*
24. n. 9. & seqq. de captiv. & postlim. Gail. 1. de pac. publ. c. 4. n. 40.
Rafinesb. synops. feud. 2. com. 2. Alii bellum distinguunt in vici-
num & remotum, offensivum & defensivum, continuatum
& incorruptū, terrestre vel navale, *Schonbér. lib. 6. c. 2.* Sed quia
hæc species, partim generi consentaneæ non sunt, neq; inter
se dissentaneæ, partim etiam desumuntur ab accidentibus,
bellumq; vocant id, quod bellum non est, rectè ab aliis &
Bocero. lib. 11. cap. 4. rejiciuntur, qui tamen alios erroris
arguens ipse errorem errat, dum putat, bellum rectius di-
stingui in hostile & civile, cum quo facit *Lipsius 6. polit. c. 1. & 2.*
cum interim scire debebat, quod membra dividētia soleant cō-
sentire cū toto, & species participare de suo genere, civile a
bellum de diviso nihil participet; si enim est subditorum in

Principem, belli nomen non meretur; quippe quod non nisi à superiorem non recognoscente, ut infra demonstrabitur, indicitur. Si Principis in subditos, jurisdictionem quam contemnunt, executio in subditos, non bellum dicitur, *l. qui restituere 68. de R. V. Covarr. in cap. peccatum. p. 2. releet. §. 9. num. 4. & §. 1. num. 3. Gail. 2. de P. P. c. 17. num. 29.* bellum contra hos est, inquit Demosthenes, qui legibus nequeunt coerceri, judicia in cives redduntur, *Alb. Gentil. lib. 1. c. 3.* Si subditorum in subditos, civilis quædam vocatur dissensio, *l. si quis ingenuum. §. ult. de capt. & postlim. nemo n. bellum nuncupabit, quod à Münstero motum, & proximis annis ab auctoriis rusticanis attentatum fuit, de quo Jansonius in libro secundo mundi furiosi pag. 88. & lib. 3. pag. 148.* quapropter etiam, quod in bello licito alias insolitum, ad hos compescendos Imperator utitur mandatis avocatoriis, quibus si non pareatur, in pœnam banni aliasq; juris communis pœnas declarantur, *Gail. passim de pac. pub. Sixtin. lib. 2. c. 1. num. 21.* adhibet etiam, ut seditiosos deprimat auxilium vicinorum Principum & præsidum provinciarum sive circulorum *der nechstgeseßenen Kreiß Obristen/ vid. Confit. Carol. de pac. pub. tit. von Mandaten des Cammergerichts wider die Friedbrecher. & Ord. Cam. p. 2. tit. 9. §. vnd ob sich. cum §. seq.* Commodius itaq; bellum ex causis impellentibus in defensivum & invasivum distinguere posse autumamus.

E (e) Bellum non nisi ob causam justam suscipiendum, graviter monet Octavianus Cæsar; Id enim ferinum, nullâ acceptâ injuriâ ad cædes & vastationes velle venire, piscium namq; est & ferarum se mutuò ut vorent *Alb. Gent. lib. 1. c. 7.* atq; hoc non tam bellum, quàm latrocinium esse religiosus Romanorum Rex animadvertit Pompilius. Et hinc olim non licebat Romæ arma movere, nisi causam fecialium, quos *eignodinas* appellat Dionysius, justam pronunciaisset collegium *Cotereus de jur. milit. lib. 3. c. 23. Baltas. Ayal. de jur. & offic. bell. lib. 1. c. 1.* Et sanè magnam vim ad victoriam obtinendam legitimam bellandi causam conferre constat ex illo Propertii 4. *Eleg. 6.*

Frangit

**Frangit & extollit vires in milite causâ,
Quæ nisi iusta subest, excutit arma pudor.**

Putatur autem iusta, quando pro defensione sui & suorum & rerum atque bonorum conservatione geritur *cap. 1. 23. q. 2. l. 3. §. cum igitur de Vi & vi arm. l. 3. de iust. & iur. Guid. Pap. dec. 113. § 191. & 434. Boer. decif. 178. Brunell. de homicid. p. 4. Gail. 1. de pac. pub. c. 4. num. 40. & 2. obs. 57. num. 5. Bocer. lib. 1. cap. 6. P. Gregor. de Rep. lib. 11. c. 1. per eos.* Si verò nocendi cupiditas, rebellandi feritas, & si quæ alia bellum extorserint, tantum abest ut dicatur legitimum, quin potius omni jure sit detestandum *c. quid culpatur 23. q. 1. Gail. d. obs. 57. num. 3.* quare haut immeritò reprehensionis notam incurrunt illi, quos avaritiæ & ambitionis fervor ad cædes nefarias vocat & irritat, quo nomine notatur Ninus à *Justino lib. 1. M. Antonius* quem ambitio contra Octavium *Flor. lib. 4. c. 4.* Mithridates, quem contra parentem, *Valer. Max. lib. 9. cap. 11.* Crassus quem contra Parthos, Cyrus quem in Massageras, Xerxes quem in Græcos, Annibal quem in Romanos, Alexander quem adversus totû orbem armavit, quod rectè exprobarunt eidè Scythæ, dicentes. Si Dii habitum corporis tui, aviditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet, alterâ manu Orientem, alterâ Occidentem contingeres, *Curt. lib. 9. Francisc. Patric. de instit. Reip. lib. 9 tit. 1.* Imò ne quidè propter fidei Christianæ propagationem & incrementum, Turcis, Judæis aut aliis nisi laceffiri fuerimus bellum inferendum *l. Christianis 6. C. de pagan. c. dispar. 23. q. 8. c. Iudæi ext. de Iudæ. c. de Iudæis c. qui sincera 45. dist. nemo enim cogi potest, ut credat invitus, inquit sapientissimus Rex Theodoricus apud Cassiodorum lib. 2. Epist. 28.* Et nulla est major Tyrannis, quam imperare velle conscientis, dicente optimo Imperatore Maximiliano II. *Warem. de Erenb. de feder. c. 2. num. 14.* quod etiam Casimirum Palatinum Henrico III. Galliæ Regi inculcasse legitur apud *Richardû Dinot. de bell. civil. Gall. relig. causa suscept. lib. 6. pag. 483.* naturalis potestatis est religio *l. 2. de l. & l. per vim itaque ut trahatur, furiosum eff. Alb. Gent. lib. 1. cap. 9. Vid. Covarr. d. c. peccatum. §. 10. num. 1. & 2. de Reg. iur. in 6. Dn. de La nove disc. 4. Ayal. lib. 1. c. 2. n. 28.*

Auct. dialog. de pactis. Reg. Hisp. Philip. & ord. & Auct. Comment. de reg. & principat. adversus Machiav. lib. 3. theor. 1. p. 296. Unde Bellarminus ipse insignis & famosus alioqui Pontificus in scripto suo contra Veneros pag. 26. dicitur ferec Augustus Christianos principes non posse Ethnicos barbaros oppugnare, si non cedant Imperia referente Kockormanno in Turc. Philosoph. disp. 37. th. 21. quicquid etiam blatorat autonomus ille personitas Franciscus Burchardus & Johannes Grotius Sepulveda, qui in proprio libro Romae excusato trufas iusti contra Indos belligeros edidit, cuius nomen *Thomom. lib. 74. de pac. de Sep. Burchard. Zuerici de princip. in ipse dignis. prom. anto.* Non autem bonum de hic quaeri potest, an propter peccatum unum autem commissa in fide lib. bellum indicendum. Sed ut longius egerimus instituti nostri ratio non patitur, videtur que hac de re negat. scripsit *Puf. lib. 1. illustr. quest. 24. Covarr. in cl. cap. peccatum. c. 10. num. 4. Obrecht. p. 1. de princip. bell. th. 237. & f. 17. (7)* Ut quando injuriam illatam vindicamus, aut bona nostra ablata repetimus *Lipf. lib. 5. Polit. c. 4.* quod cum grano salinis intelligendum, nec enim invasio licita, nisi spes in solis armis relicta *Liv. lib. 9.* Nam si iudicio quispiam se responsurum promissit, arma sibienda sunt, quoadmodum Archidamum consuluisse ex Tucidide tradit Schönborn Scalii. Et bello retruciendum, si stande, quam bello medicina superest. *Hot. 4. 12. p. 1. num. 4.* donec licet in pace vivere, non debet princeps arma famere iniquibat. *Martianus Capell. lib. 1. de reg. & princip. adversus Machiav. lib. 3. theor. 1. pag. 296.* Quorum duo sunt genera decedendi, unum per discorperationem, aliorum per vim; ita ad hoc confugiendum non est, si uti superior licet *Alb. Gentil. lib. 1. cap. 3. Chant. Cocor anto lib. 3. cap. 23. Ayal. lib. 1. cap. 2. num. 2.* Sic enim arma & leges mutuo se fervent auxilio *l. 1. de Justin. Constitum.* Romani provocare prius solebant, ut verbis & iudicio controversie finirentur, non ad arma ireretur. Et Neapolitani, Samnites & alii idem fecisse leguntur, Francus & Anglus Reges omni diffensione Carolum IV. designarunt iudicem, de quibus & similibus eruditè differit *Alb. Gentil. dist. loc. prudentis itaque princeps antequam ad arma, more veterum ad cot*

Jurisdict. p. 1. c. 39. n. 4. etsi cum utilitate fuerit susceptum ar-
 gument. l. desertorem. §. qui in bello. de re milit. Math. Steph. de
Jurisdict. lib. 2. p. 1. memb. 2. numer. 53. Et hoc jus ita coherere
 dicitur majestati, ut nullo modo ab ea divelli queat c. jus milita-
 re dist. 1. l. un. C. ut arm. us. in sc. princip. N. 105. in pr. Bocer. lib. 1.
 c. 4. & 17. Pauvmeist. de jurisdict. c. 3. num. 21. Math. Steph. c. 1.
 m. 2. n. 50. Arnif. de jur. majest. lib. 2. c. 5. n. 10. qui amplum con-
 tentientium adducit catalogum. Hac etiam ratione permissum
 non est principibus exteris sine autoritate Imperatoris in
 Romano Imperio milites conscribere. Abschied August. Anno
 82. §. Wenn aber der verdecktig/ & seq. P. Dennasius in jur.
 Cam. tit. 190. n. 17. neque imperii statibus bellum gerere Ord. p.
 2. tit. 15. nisi observarint formam in Constitutionibus Imperii
 hinc inde expressam. Propter causam n. necessariam & periculū
 subitum, quin injus principis bellum suscipere possint, nul-
 lus dubito argument. l. si alius §. bellissime, quod vi aut clam, quid
 enim si Imperatoris copia haberi nequeat, res autem ita com-
 parata sit, ut ulteriorem moram abque Imperii incommodo
 & læsione non patiatur? utique sine Imperii consensu bellum
 adversus hostem movere licebit. Ajal. lib. 1. c. 2. n. 9. Ubi enim
 judicum copia haberi non potest, licet nobis ipsis jus dicere l.
 ait prator. §. si debitorem, qua in fraud. credit. Gōd. consil. 130. num.
 26. Decian. lib. 12. pr. crim. c. 9. n. 3. quod etiam procedit, si Im-
 perator quidam præsid est, ille tamen qui injuriam passus, mo-
 ratoriā & delusoriā procrastinatione circumducatur ac lacte-
 tur, nam & tunc non expectato principis jussu arma sumenda.
 Frider. Schenck à Tautenb. in c. un. in pr. tit. hic finitur lex. Idem
 etiam adfirmandum de nobilitate libera freye Ritterschafft in
 Schwaben/ Francken/ Keintlanden/ ut & de collegiis, quæ in
 Imperio conventionē publicā secundum aureæ bullæ præscri-
 ptum tit. von zusammen Vorbindnis/ vel temporis immemo-
 rialis præscriptione coaluerunt, qualis est societas fœderis Sve-
 vici, die Gesellschaft S. Georgen Schildes/ Smalcaldici, Lan-
 desburgensis, de quib. Warem. de Erenb. de fœder. c. 2. nu. 39. &
 seqb. Alias quod dicti principes, nobiles & collegia, jura confi-
 nia, ut delectum agere ausmustern/ ad arma convocare; auff-
 mahnen/ jure territorii usurpare possint, notat Andr. Knich. de
 jur.

Jur. territ. cap. 3. fol. 40. numer. 364. Hodie Imperatori nostro tanta non attribuitur potestas, cum per leges Imperii ipse non solus, sed ordines etiam de bello inferendo statuant. *Heig. libr. 1. quest. 12. num. 29.* Versatur hic in questione, utrum principem ipsum bello interesse expediat? negant id multi, quos à veritatis tramite non exorbitare arbitror, metuendum siquidem est, ne seipsum cum maximo subditorum periculo in exitium & discrimen deducat, quod omnino futurum, si pars altera superior, imò etiam si non: Sic periit Henricus VI. Angliæ Rex cum se Lancastriæ factionis ducem gereret; sic periit Mauritius Elector in conflictu Siverhusano, sic alii plures, quorum mentio fit apud *Pet. Gregor. lib. 11. cap. 4. sect. 5. Dana. 7. polit. 5. (b)* Bella justè non minus, quam fortiter gerenda respondit Camillus teste *Liv. lib. 5.* neque enim satis est, si suscipiantur justè, nisi justè gerantur *Alb. Gentil. libr. 2. cap. 1.* justè autem geri non videntur nisi nunciata, nisi indicta *Cicer. 1. de offic. cap. 1. 23. quest. 2. l. 24. de captiv. l. 118. de Verbor. Significat. Jas. Bl. ad l. 5. de Inst. & Jur. quod etiam lege divina sancitum invenimus Dent. 20.* Iccirco olim faciales quibus denunciatio sive diffidatio incumberebat, fuerunt constituti *Warem. de Erenb. de feder. cap. 3.* Prisci enim volebant, ut antequam hostiliter agamus, amicitia vel communi illi, quæ inter homines est, renunciemus omnino prius. Et quemadmodum in lite inermâ prius in jus vocamus & petimus id quod nobis debetur; sic pari modo petitio & denunciatio præcedere debet, quam ut ad martis tribunal pedem moveamus. *Alb. d. loc. confer. Hillig. p. 2. Don. Enucl. lib. 24. c. 1. lit. b. in not. omnia prius experiri verbis quam armis sapientem decet. Terent. 4. Enu. 7.* Ut tandem quæ verbis componi non possint, armis decernantur. Et hæc indictio tanquam justissima olim sanctè fuit observata *Polyb. lib. 13. Lactant. lib. 6. c. 9.* Et etiamnum hodiè, præsertim quando bellum inferendum, observanda, *Guido Pap. dec. 191. & 437.* nisi quis illud Schytici legati ad Alexandrum M. audire velit, Tu qui te gloriaris ad latrones persequendos venire, omnium gentium, quas adisti latro es. is enim. pleraque bella non indicebat prius, sed subito milite inferebat, *Ranzov. comm. bell. lib. 1. cap. 5.* Clarigationum modi &

B

ritus

riens qui fuerint, legi possunt apud *Bocer. de jur. bell. lib. 1. cap. 3. Liv. lib. 1. dec. 1. Curt. lib. 2. Godesch. Stewech. ad libr. 1. Veget. cap. 6. Halicarnass. Gell. & alios*, quorum meminit *Schönborn. lib. 6. cap. 10* Et quod perpetuum clarigationum literæ Absage oder Seindbrieffe mitti soleant, & quæ earum requisita, apud **C** *Siedinum lib. 17. & Thuanum libr. 2. & 11. (c)* Frustrâ bellum cogitat, quam ejus gerendi nervus deficit. Sapiens proinde est principis in tempore de præparatoriis esse sollicitum, *Christoph. Milaus lib. 2. pag. 160.* exemplo Philippi Macedonis, qui debellaturus Persas totum biennium in apparatu fuit occupatissimus *Dn. de La Nove disc. 22. pag. 530.* Imò etiamsi nullum bellum gliscere videat, nihilq; mali futurum speret, nihilominus tamen nunquam se armis vacuum aliisque præsidii denudatum patiatur, semper sit cautus & ad omnia mala, quæ ad se incurfare possunt, depellenda paratissimus *Joan. Baptista Lencus obs. politic. 159* multa enim & potentissima regna, pace & orio constituto innopinatis ruinis concidisse, vires atque opes simul amisisse historiz ubique produnt *Jacob. Middendorp. quest. 5. pag. 97. Vincent. Castellan. de offic. Regis lib. 2. cap. 44.*

III.

Consistit autem potissimum in cura (a) subditorum exercendorum pecunia, (b) commeatus, (c) armorum ductilium & vetilium comparandorum. (d)

A (a) *l. milites. C. de re milit. lib. 12. l. 1. de milit. restam.* Nam ut *Vegetus lib. 2. cap. 13.* ait, in pugna amplius prodest usus, quam vires, cui usui, inquit *Lipius 5. polit. 5.* quamvis magna equitum peditumque multitudo, si ignava, imperita & tantum multitudo? non tam multitudo & indocta virtus, quam exercitatio solet præstare victoriam *Middendorp. dict. quest. 5. pag. 105. auctor dolij diggenis* quippè quæ corpus reddit robustum & strictum & nutrit animum, qui nescit timere sudorem *Senec. ad Lucill. nemo facere metuit, quod se benè didicisse confidit,*

confidit, *Veget. lib. 1. de re milit.* Et hinc Imperator Justinian. duces jubebat, ut semper milites ad exercitationem armorum tenentur *l. in nomine Domini. §. 9. de offic. prefect. prator. l. milites. C. de locat. §. d. l. milites. C. de re milit. Bocer. lib. 1. cap. 8. numer. 30.* Eo etiam consilio Romani pacis tempore suas habebant militia armatas *l. 5. §. 1. de re milit.* in quibus subditi quotidianam armorum tractatione ad bella se præparabant; armabantur & alebantur à Repub. *l. 15. C. de re milit. Francisc. Patric. lib. 9. de Repub. c. 4.* In Hispania etiamnum milites novitii ab aliis instituuntur & exercentur, *Dn. de La nove disc. 13. pag. 338.* quare non improbandum, sed maximè laudandum, si nostrates Principes suos subditos ad arma advescant, quod fit eos exercendo ad militarem vel planum gradum, ad cursum, ad saltum ad natandi usum, ad missilia jacienda, equos ascendendos, onus portandum &c. *Obrecht. de re milit. tb. 1177. & seqb.* Non solum autem in eo labore subditus, ut arma dirigere, iisque imperare, sed cumprimis ut sibi possit; majus enim est animo suo imperare quam præpollentem hostium urbem expugnare, dicente Agesilao Lacedæmoniorum Rege & Salomone *Proverb. 16.* delitias ergò fugiat, juxta illud,

Nil valet in bello qui vivit delitiosè,

Cassan. in Catalog. glor. mund. p. 9. confid. 31. Veneri repudium mittat, ut in castris castè vivat; nam ut canit Poeta in *Georg.*

— non ulla magis vires industria firmat

Quam Venerem & cæci stimulos avertere amoris.

Affectibus suis dominetur, ut præcepto ducis obtemperare possit, *c. quid culpatur in fin. cum c. seq. 23. quest. 1. Augustinus Gisleinius à Buzbequio consil. de re milit. contra Turcam insit.* nonnihil somno detrahare discat, ut præterea excubiis sibi ordinatis evigilare queat, *Cassan. d. loc. confid. 36.* mollitiem animi & timiditatem abjicere studeat *l. tam collaterales in prin. C. de re milit. l. fortissimi. C. de erogat. milit. annon. lib. 12.* ne simili pavore comenilitones involvat *Deuteronom. 20.* aut periculum, quod illi, qui maximè timent, subeat, *Salust. in Castlin.* Aliis in super virtutibus, de quib. *Cassan. & Capoll. in suotr. de Imperat. milit. eligend. det opera.* Antè omnia v. ei id incumbat, ne ab his,

quæ usu & exercitatione didicit, discedat: nec enim meretur
 dici athleta qui non vicit *L. un. C. de Athlet. lib. 10.* Et unica hæc
 est virtus, quæ milites coronat, benè agere parû prodest, si mens
 labilis existat *Cassan. confid. 42.* Cymbrorum milites se non re-
 putabant felices, nisi morerentur in bello *Vall. lib. 2. de instit. ne-*
què leges eos militari privilegio donari volunt, qui animum de-
spondent & turpiter se dedunt hostibus, etiam armis victi L.
postliminio carent 17. de captiv. & postlim. Semper aures vellicare
 debet illud Ciceronis qui pro Repub. vitam reddiderunt, nun-
 quam me herclè eos mortem potius, quam immortalitatem af-
 secutos putavi, in Planciana. Et illud Imperatoris, qui in acie pro
 Repub. ceciderunt, in perpetuum per gloriam vivere dicuntur.
§. 1. inst. de excusac. tur. nihil honestius & gloriosius esse putent,
 quam animam efflare eo in certamine, in quo de penatibus agi-
 tur, *P. Bizarius lib. 3. de bello Cyprio pag. 249.* brevibus, videat Dux
 prudens, ut milites habeat, non nomina, nec turbam alat, sed
 exercitum *Keckerman. curs. Philosopb. disp. 35. quest. 8. circa fin.*
B Hunc belli nervum esse politicorum saniorum, omniumque
 ferè ducum suffragia attestantur. *Warem. ab Erenberg de fœder.*
cap. 1. numer. 66. Scipio *Ammiras. disc. 9. lib. 18. in Cornel. Tacit.*
 non belli modò sed Imperii nervos esse pecunias, exclamat Mu-
 cianus *apud Dio. in Vespas.* Et Leo Imperator *N. 149. c. 2.* pecu-
 niarius vim Rempub. stabilire ait, ut non frustrà Philippo Ma-
 cedoni oraculum dixerit, hastis pugna argenteis, atque omnia
 vinctes Undè liquet, quam insullum sit Machiavelli *Κενόδοξον,*
 pecuniam non esse nervum belli *2. disp. cap. 10.* quem sequitur
Achilles Tarduccius in disc. de Turca vincendo p. 2. Cozeram lib.
2. proam. de privileg. milit. Sanè, quamvis libenter fateamur, mi-
 litum virtutem primariam & præcipuam victoriæ causam, at-
 què adèd cor belli, aut si mavis pedes manusvè esse, nega-
 re tamen non possumus, ut quemadmodum sine nervis nec
 progredi nec quicquam facere possumus; sic nec militares istæ
 manus hostem corripere, sine his pecuniæ nervis, *Vid. omni-*
nò Keckerman. dict. loc. quest. 11. Girolan. Trachett. libr. 2. in
princip. Hanc ut principes congerere possint, instituendæ col-
 lectæ, *l. 1 §. 20. de quest. N. 149 cap. 2. P. Gregor. de Repub. cap.*
2. Alb. Ceptul. lib. 3. cap. 4. nam neque quics gentium sine
 armis,

armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tri-
 butis haberi possunt, *Tacit. 4. histor.* Hæc ornamenta pacis
 sunt, & belli subsidia, *Cic. pro Milon.* Sed num à vasallo ad **Q**
 servitia ordinaria obligato exigi possint, quæstionis est du-
 bia? Et magis est, ut in affirmativam inclinemus partem;
 posse enim immunitatem habentem, ob supervenientem ca-
 sum insolitum & necessitatem improvisam collectari, tradit
Gail. 2. obs. 52. n. 26. Cachéran. dec. 39. Mynsing. cent. 4. obs. 70.
Francisc. Marc. dec. 458. Tressaur. dec. 134. nu. 10. Schrader. de
feud. p. 10 sect. 1. num. 130 Hieron. Laur. dec. 150. n. 4. Idq; non
 modò in Camerâ & de consuetudine Germaniæ observatur
Mynsing. d. loc. sed etiam ex Imperii recessibus *de anno 1495.*
in pr. anno 1542. §. vnd nemlich sollen alle. anno 1576. §. vnd nach
dem diese. & ad 1582. §. vnd nach dem sollen die Untertanen
& seq. an. 1594. §. demnach sollen die Untertanen. expressè e-
 vincitur *Heig. p. 1. quæst. 18. n. 26. & seqq.* Hinc politicorum
 vox, extraordinario tempore, & extremâ necessitate urgen-
 te, nullus omninò poterit esse liber, cum privilegia omnia
 necessitate frangantur, *Keckerman. d. loc. disp. 34. q. 11.* ne qui-
 dem clerici *Gail. 2. obs. 32. n. 7. Surd. decis. 275.* imò nec Ec-
 clesia, quod multis comprobatur *Gilk. ad l. 10. n. 1. & seqq. C. de*
SS. Eccl. Pacianus consil. 7. n. 1. & seqq. ubi hoc solerter discuti-
 tit. Hac occasiônè quæritur, num Imperatori, vi suprema **Q**
 jurisdictionis fas sit, immunitatem à Collectis Turcicis pro
 placito petenti indulgere? quod negandum puto. nam ha-
 rum remissio, univèrso præjudicat Imperio, in cujus præju-
 dicio privilegia concedenda sunt, *Men. 2. presump. 10. nu.*
48. Gail. 2. obs. 56. n. 1. & seqq. Vafq. 1. controu. 1. n. 7. nec ulla
 patitur juris ratio, alteri suum ut auferatur jus, *arg. l. memi-*
nerint. C. unde vi. Men. c. 7. n. 71. & seqq. Etiam si clausulis u-
 tatur, non obstante, ex certâ scientiâ, proprio motu, de plen-
 itudine potestatis, *Ant. Fab. C. lib. 1. tit. 2. defin. 22.* quod n.
 sine istis clausulis justè facere nequit, iisdem adjectis ini-
 quum esse non desinet, *Pinell. in rubr. p. 1. c. 2. nu. 20. & seqq.*
ad l. 2. C. de rescind. vendit. Dauth. de testam. in explic. l. ex im-
perfecto 3. C. de testam. n. 1. in addit. nisi justissimis ex causis
id fecisse probetur. l. fin. C. si contra jus vel utilit. publ. Car.

Tap. ad rubr. de constit. princip. c. 4. n. 31. Schönborn. lib. 5. c. 12.
Thom. Mich. de iurisdic. conclus. 26. Non inconvenienter hic
 controvertitur, an Principi per negotiationem suam ararium
 augere liceat? ad negantium asseclas non invitus cum
 Bornitio *de ararii redditib. lib. 2. c. 2.* transeo, nisi ararii te-
 nuitas id efflagitet, tum enim mercaturam à Principis di-
 gnitate non alienam esse cum *Latio Zebio lib. 2. in Princi-
 pe c. 2.* adfero. Et cur quæso eidem non concedendum, quod
 hodiè Ordines Belgici, quod Veneti, quod Genuenses, quod
 Rex Hispaniæ multis viis tentant, *Paul. Busius de Rep. lib. 3. c. 1.*
 Ad eundem etiam modum potest Princeps jus vendendi salis,
 ut Reges Galliæ, *M. Freber. de monet. p. 48.* Lupuli, ut Sena-
 tus Uratislaviensis, coquendæ cerevisiæ, ut in Bohemia Dni.
 pannorum exoticorum & sericorum texturam, officinas cū-
 pri, ferri, vitrorum aut aliarum rerum sibi reservare; quid
 non necessitas? ingens telum, quæ legem non habet, *l. 1. &
 ibi Dd. de offic. consul. ex illicito licitum facit, c. remissionem 1. q.
 1. l. qui potuerit de manum. testam. latè Coler. de alim. lib. 2. c. 7.
 n. 42. & 43. Warem. ab Erenberg. de subsid. regn.* Insimulq; po-
 test, imò debet, ut mendici validi & otiosi ad laborem com-
 pellantur, prodigi coerceantur, mali & morigeri filii do-
 mitentur, carceres publicos, *Zucht oder Spinheuser* ex-
 truere, & sic ex inclusorum operibus fisco consulere, quod
 in Belgio & aliis locis observatum scimus, *Bornit. d. lib.
 2. c. 1.* qua ratione adornare non prohibetur vectigal persone,
 q̄ extrane⁹ in primo ingressu terre sive provinciæ alicuj⁹ sol-
 vit, uti in Anglia & in Italia Mantuæ solvi solet *vor die*
extranitet der Reisenden zu Ross und Fuß / item instituere
 montem pietatis, fortunæ ollam *Glückstopff* / ut hodiè
 Hamburgenses, de quibus omnibus omnino consulendus
 C *Bornit. in suis de ararij redditibus libris. (c)* Sine ferro enim
 vincitur, qui frumentum necessariaq; non præparat, *Veget.
 lib. 3. c. 26.* hoc unum & maximum sit consilium, ut tibi
 sufficiat victus, hostes frangat inopia, *Idem cap. 3.* anno-
 nam ergò paret Princeps & tum maximè, cum abundat,
 neque vel difficultatem vel indigentiam expectet, *Coteraus
 lib. 1. cap. 30.* istud consilium Cambyfes dedisse fertur Cyro
 filio in Assyrios cum suo exercitu proficiscenti *Xenophon.
 lib. 1.*

lib. 1. in Cyripadia. Francisc. Portic. lib. 9. t. 3. idem etiam Helvetii tempore Julii Cæsaris fecisse scribuntur apud Julium Cæsarem *lib. 1. de bell. Gallic. num. 7.* Et quid Electorum Mauritio Augustam Vindelicorum Ulmamq; tradidit? quid Antverpiam Hispanis & alia vice Duci Parmensi? nil nisi annonæ caritas. Quinimò commætu deficiente exercitus ad desperationem ductus, audendi in provinciales & vexandi proprios impunitatem libertatem & transfugendi ad hostes proditis Ducibus, occasionem consequitur, sæpissimè etiam annonæ penuriam ob res victui noxias in necessitate commestas teterrima subsequitur pestilentia, & alia id genus mala, *P. Gregor. de Repub. lib. 11. c. 3. n. 13. & 14.* Ut autem omnia probe curentur exactores designandi sunt & erogatores, penes quos singularis sit & exigendi & cum parcitate dispensandi industria *P. Greg. loc. alleg. & lib. 19. syntagm. c. 6. Coteræ. lib. 1. c. 31. & 32.* Observent ii, si lubet, distributionis modum Philippi Hispaniarum Regis in Belgia usitatum, de quo *Ranzov. lib. 1. c. 9.* Hanc annonam exercitui missam emere nemo potest; comparans si honestioris fortunæ, confiscatione bonorum mulctatur, si abjectioris capitali addicitur supplicio, *P. Greg. d. lib. 19. c. 6 n. 5. Georg. Acac. Enenkel. lib. 2. de privil. milit. privil. 34. n. 3. (d)* Nemo sine armis vel repellit hostem vel resistit invadentibus. *Coter. lib. 3. c. 25.* adeò hæc sunt necessaria, ut quemadmodum apis amisso aculeo, aper dente, taurus cornu torpet, ita miles sine illis, *Ranzov. lib. 1. c. 10.* Unde solent Principes pacis tempore providentissimè suos habere fabricenses, qui arma, naves, machinas &c. operantur *Nov. 85.* quod sibi maximè curæ fuisse traditur Demetrius, qui ex variis regionibus omnis generis fabres convocavit ad gladios, clypeos & machinas fabricandas, *P. Greg. lib. 11. c. 3.* Idem etiam nostrates decebit, magnâ copiâ sunt comparandâ glandes, pulvis pyrius, bitumè, sulphur, pix liquida, oleum incendarium, *Coteræ in lib. singul. de offic. Imperat. summatim armamentarium adsit instructissimum, quale Venetorum Arsenale esse dicitur Clapmar. de arcan. Imper. libro 2. cap. 6.* abundet galeis, cassidibus, thoracibus seu loriceis, gladiis, machæris, romphæis, haltis,

hastis, jaculis, sagittis, balistis, arietibus, scorpiis, bombardis &c. de quarum origine violentia & impetu multa ex variis historicorum monumentis decerpta, & cognitione tum jucunda tum utilia retulit *Philippus Camer. operar. succisv. cent. 2. c. 28. Guido Panciroll. rer. memorab. tit. 18. lib. 2. ubi Henric. Salmuth.*

IV.

Subjectum recipiens est vel dux (a) vel milites; hi primò conscribendi, (b) perlustrandi (c) & recipiendi, (d) postea in certos ordines distribuendi, (e) iisq; ne quid, quod exercitum remorari possit, adsit, artifices & lixa adjungendi. (f)

A (a) Si bellum gerendum, imprimis certè videndum, quem exercitui præficiamus; tanti enim esse exercitum, quanti Imperatorem verè ait *Ayal. de jur. & offic. lib. 2. c. 2.* Hinc etiam Epicrates de re militari differens, dicit, exercitum esse quasi quoddam animal homini persimile, cujus caput sit Imperator, acies instructa pectus ac thorax, pedites, manus, equites autem pedes; Et sicut in corpore conturbato commotoq; capite, membra reliqua nullum officium præstare possunt; sic perturbato Imperatore seu duce, exercitus omnis fluctuet, periclitetur ac pereat necesse est. *Ayal. d. loc.* Idem innuit Epaminundas, dum inquit, exercitum sine duce esse bestiam sine capite. *Cassan. p. 9. confid. 13.* In eodem autem requiritur potissimum rei militaris scientia *Ioan. Baptisf. Lenccus obs. polit. 54.* quam callebit, si aliquot vicibus in acie fortunam habuerit se exercentem, item si varias gentium naturas peregrinando cognoverit, ut Hispanos, ad subitas irruptiones & hostem fugientem pronos, Italos ad occupandos muros paratos, Gallos & Belgas ad insidias & stratagemata aptos, Germanos ad sustinendos aperto Marte & campo hostium impetus solertes *Sigismund. à Burchaus. de pere-*

de peregrinat. Tum etiam si historiarum & veterum & recentiorum membranas summâ diligentia perlustraverit, & theoreticam imperandi & regendi sibi comparaverit, *P. Greg. lib. 11. c. 4. n. 1. Vincent. Castellan. lib. 7. de offic. Reg. c. 19.* crebram etenim historicorum evolutionem multum ad bella feliciter gerenda conferre, notius est quàm ut demonstrari possit, *Bocer. s. 8. lib. 1. n. 10.* Alphonſus Rex prudentissimus gloriari solebat, se arma & armorum jura ex libris didicisse, & Florentinorum hostis Galeacius dicebat, plus sibi detrimenti afferre Collucii Pierii Oratoris epistolas, quàm mille equites auratas, *Warem. ab Erenberg. de fœder. c. 1. n. 115.* quo nomne etiam extollitur Gallia Rex Franciscus omnes majorum historias ad unguem edoctus *Cotera. lib. 2. c. 5.* Et hoc fuit quod veteres Minervam non tantum artium, verum etiam bellorum fingebant præsidem, *Joan. Lauterbach. de arm. & liter. n. 22. in fin. & seqq.* ubi pulchrè, licet Ludovicus Vives existimet, bella in historiis accuratè non recensenda *lib. 5. de tradend. discipl.* in hac tamen re citra delectum, quid laude dignum, vix efficiet; nec n. quævis aniles fabulæ manib. terendæ, ut proindè rectius lectionem Amadis disuasisse, quam alii suasisse mihi videatur *Dn. de La nove disc. 6.* Ante omnia verò pietati studeat, nihilq; nisi Dei Optimi Maximi, Imperatoris omnipotentis numine prius exorato, attentet, semperq; firmissimè credat, quod à Deo sit victoria, sapientia & claritas. *Esdr. 4. v. 59.* Constantinus ob res gestas verè Magnus, contra Persas pugnaturus semper secum habebat tabernaculum in castris, in quo divina fiebant mysteria, *Middendorp. quest. Theolog. & Politic. 5. pag. 81. P. Gregor. lib. 11. c. 3. n. 1.* Certum est, inquit *Florus lib. 2. c. 6.* de Scipione loquens, ad profligandam provinciam maximè profecisse singularem Ducis sanctitatem. Gallos & Anglos, dum religionem coluerunt, gloriosos fuisse attestatur *Jacob. Meierus lib. 15. & 16. Annal. Flandr.* Et hanc ob causam summis laudibus evehendi Christiani Principes, quando Sacerdotes doctos & pios in bellum secum abducunt, non itaq; audiendus *Joan. Baptist. Lencus qui observ. polit. 184. cum Sen. lib. 4. de benefic. c. 37.* putat, non posse quemquam eodem tempore, &

C

bonum

bonum virum & bonum ducem agere. Ut paucis multa
 comprehendam, sit penes ipsum labor in negotiis, fortitu-
 do in periculis, industria in agendo, consilium in providen-
 do, felicitas in superando, de quibus omnibus latè *Ayal.*
lib. 2. cap. 2. Schönborn. lib. 6. cap. 11. Coteræus lib. 2. cap. 5. Bo-
cer. lib. 1. cap. 8. num. 10. Cassan. d. p. 9. consid. 15. Æneas Sylv.
de Constantinopol. Clad. Francisc. Patric. de Repub. lib. 9. tit. 2.
B (b) Hic notandum, quinam conscribendi, quales & quo-
 modo, facillè autem patebit, qui conscribi possint, si qui ne-
 queunt, exponamus. Conscribi prohibentur Clerici, nemo
 n. ut inquit Apostolus, militans Deo implicare se debet ne-
 gociis secularibus ad *Timoth. 3. & Tit. 1. Consist. Elect. Auguff.*
Eccl. 1. 16. Vom Leben vnd Wandel der Pfarherrn/ nam malè
 sonat Psalterium cum bombardis, quinimò opprobriosum
 est, se caufarum secularium peritos ostendere, *arg. l. placet 17.*
C. de Episc. & Cler. c. cum ad verum. dist. 96 c. sacerdotib. in fin. c. sed
nec procuraciones & t. t. extr. ne Clerici vel monachi secul. negot. se
immisc. c. 1. 2. & seqq. 21. q. 3. Thomas Mich. de jurisdict. concl. 4.
& 5. Et taliter militans amittit gradum & fit irregularis c. cle-
rici. c. statim 23. q. 8. adde Hieron. Laur. dec. 125. Legimus ta-
 men, quod quondam militib. etiam Monachi & Episcopi fu-
 erint Præfeti, sic Bisetislaum Pragens. Episcopum regnum
 Bohemorum ac Episcopatum 10. & 6. annis tenuisse, ac mili-
 tari scientiâ prudenter ab hostium furore conservasse com-
 memorat *Æn. Sylv. c. 25. histor. Bohem.* Er Paulum Tomorem
 monachum Franciscanum Hungarorum copias contra So-
 lymanum duxisse scribit *Paulus Jovius de reb. Turc.* Et no-
 stro tempore etiam reperiuntur ordines Ecclesiastici, quibus
 militiæ onus injungitur; In horum nostro primum sibi vé-
 dicant locum equites seu milites D. Johannis, olim Rhodi,
 hodiè in Melite insula sedè hahentes, Teutonici seu Mariani
 in Borusfiâ, milites S. Jacobi in Hispaniâ, Collatraveses in
 Lusitaniâ, seu Portugalia, D. Stephani à Cosmo Medice Prin-
 cipe Florentinorum an. 1569. instituti, & similes, de quibus
Cassan. in tr. de glor. mund. p. 9. consid. 4. & seqq. Enenk. de privileg.
mil. lib. 10. c. 6. n. 10. Ad hanc classem militare prohibitorû re-
 feruntur infames & servilis, abjectiq; ingenii homines *l. 4.*
S. adul-

§. adulteri. de re milit. l. 2. §. miles. de hiis qui not. infam. l. ab omni.
C. de re mil. Coter. lib. 1. c. 11. similiter & ii, qui ad bestias dati vel
 in insulam deportati sunt *l. q. cum. §. ad bestias. de re mil. quem-*
admodum & ille indignus judicatur militia, q. parentes suos
appellavit maleficos l. 1. in fin. de obseq. lib. quiq. negotiationib,
implicari mavult l. milites. & l. fin. C. de Locat. Colonos ad ar-
ma ab aratro transferri non debere expeditum est, l. colonos,
19. C. de agric. & censu. lib. 11. l. fin. C. de mancip. ut col. patr. Sed
 num via versâ veteranos ab armis ad aratrum trahere liceat? Q
 ne istud quidē, nam irreligiosum videtur, eos, qui castrensi-
 bus stipendiis ocia quietam meruerūt, tela sua in usum vomer-
 is aut ligonis convertere *d. l. fin. Coter. lib. 1. c. 10.* de membro
 mutilitatis, ut sunt testiculum unum habentes, mutis, surdis
 &c. Vid. *Ayal. sep. alleg. lib. 3. c. 4. Coter. lib. 1. c. 13. & 14. Boccer. lib;*
1. c. 8. n. 18. Illud obiter adjiciendum puto, q. Electores nostri
 nō debeant more mercenariorum militum, regib. inservire,
 cū ipsis equiparētur, *Schrad. de Elector. orig. in proem. P. Albin.*
hisor. Misn. p. 1. t. 16. Quales a. eligendi, manifestum erit, si se-
 quentia notemus, muliebria si tractant à castris longè dispel-
 limus *Cass. p. 9. confid. 27. Veget. lib. 1. c. 7.* degenerat namq. à ro-
 bore ac virtute miles aduetudine voluptatum *Tacit. lib. 2.*
 fortior è fragroso venit miles. Unde fabros ferrarios, carpent-
 arios, aprorumq. venatores sociare convenit militia, *Cassan.*
d. loc. commendantur militari virtute populi potissimum
 Septentrionales, & nostri Germani, *Auffmunterung der ed-*
ten Teutschen/ Hieronym. Valentin. de Cantoral. in suo tractatu
bellico. Et quanquam *Justinus lib. 26. & 29.* de Gallis scribat,
 nullum fermè sine iis in Græcia fuisse bellum, dicit tamen
Polybius 2. historiar. quod primò saltem valeant impetu, po-
 stea verò animis labascant, Ætate sint vegeta & alacri, quæ
 apud Romanos, in minore definiebatur septēdecim, *Arist. 8.*
polit. 4. Menoch. conf. 102. n. 41. & seqq. lib. 1. Plutarch. in vita
Gracchi. Anton. Riccolon. ex fragment. histor. Salvsius pag. 168.
 in majore quādraginta sex annis. Fridericus Imperator in
§. constitutionum de duello agens, constituit, ne sexa-
 ginta annis major & viginti quinque minor teneatur per-
 seipsum pugnare, *de qualitat. & etar. pugn. in usib. Frud.*

Moses jubebatur omnes Israelitas vigesimum ætatis annum
 excedentes militiæ adscribere *Num. 1.* Ut ut sit, discretioni
 prudentis Ducis, hoc quicquid est, relinquendum existimo,
 Tyrõnem quærat, si veteranum non habet; Non n. ita clau-
 denda nostra militia, ut eam latius aperire non possimus, ne-
 que ita referanda, ut omnibus pateat, *Coteraus lib. 1. cap. 14.*
 consule *Augerium Gislenium à Busbequio consil. de re milit. contr.*
Turc. inslit. Cæterum hîc admonendum, ne externis potius,
 quàm propriis militemus copiis; auxiliares enim ex diversis
 locis conducti, nec disciplina inter se, nec affectione cõsen-
 tiunt *Franc. Patrie. lib. 9. de Repub. tit. 3.* sine pudore flagitii,
 sine cura Ducum abeunt, fugiunt *Tacit. 1. annal.* non juberi,
 non regi amant, verùm cuncta ex libidine agere *Tacit. 4. Hist.*
 Si tamen iis necessitate suadente utendum, prospicere omni-
 nõ debet Princeps in conducendis, quos advocet, num sint
 probatæ fidei, & an illis se suosq; tutò committere possit, ne
 sentiat id, quod olim Romani Imperatõres, ut valeas. Is n.
 cum Gothos in Thraciam secedere promississet, atq; omnes
 ferè stipediarios milites sibi fecisset, ut rebelles & finitimos
 vinceret, tandem illi Imperium occidentale invaserunt, &
 orientale deprædarunt, *P. Gregor. d. lib. 11. c. 3. num. 4.* quare
 cautè ager, si cum quibusdã sibi probè cognitis fœd^o pangat,
 ut habeat, quibus hoc tempore uti possit. Ubi observet, ut lo-
 ca in quibus fœdera ejusmodi percutiuntur, silentio semper
 involvat, ne iis eveniat, q̄ Carolus V. Smalcaldiæ minitatus
 est, præsentissimum sc. interitus periculum, *Wavem. de Eren-
 berg. de fœder. c. 2. n. 40.* Sed num ex populo planè infideli,
veluti Turcis, Sarracenis præeunte fœdere Princeps Christia-
nus milites sine peccato cõscribere possit? acriter & operosè
 inter Carolum V. & Franciscum I. Galliæ Regè fuit disputa-
 tum, cum n. hic auxiliaribus Turcarum uteretur copiis, quæ-
 situm fuit num rectè? *Frid. Schenck à Tautenbergk in c. un.*
in pr. tit. hic finitur lex. & *Jacob. Typotius orat. 2. Turcica pag.*
117. in totum negativæ adhærent; *Ast Bocer. lib. 1. c. 8. n. 16.* pu-
 tat, quod si de horum fide & cõstantia in promissis cõstet, li-
 citè ex iis milites colligantur, exemplo Abrahami *Gen. 14.*
Machabæorum 1. Machabæor. cap. 8. David *2. Reg. 5.* cui &

nos

nos suffragamur Quod enim quis ob tutelam corporis sui fa-
 cit, jure fecisse videtur *l. scientiam 45. §. qui cum aliter ad L.*
Aquil. L. ut vim. de l. 1. §. 1. Et ignoscendū est ei, qui qualitercun-
 que sanguinem suum redemptum cupit *l. 1. de bon. cor. qui ant.*
sent. Modus conscribendi fit vel deliberato vel ex improvise,
Schönborn. d. l. 6. cap. 12. quando deliberatē, conquistores emit-
 tuntur, quorum non leve est officium *Veget. lib. 1. c. 7.* hi signo
 publico, puta tubā vel tympano dato ad expeditionem milites
 alliciunt; allectisque in futuri servitiū tesseram stipendii par-
 tem erogant; quando ex improvise, vel per pulsū Campanæ,
 per sonitum fulminalis machinæ, vel alio modo colliguntur.
Schönborn. d. loc. apud Romanos, si subitum ingruerat bellum,
 is qui ducturus erat exercitum, ibat ad Capitolium, & ibi duo
 vexilla, roseum & cæruleum proferens, illo pedites, hoc equi-
 tes vocabat his verhis, qui vult salvam Rempub. me sequatur,
Guido Pancirollus rer. memorab. tit. de morib. in bello usitat. (c) lustrantur & probantur milites ab his, qui probandi jus habent,
l. 1. C. qui mil. poss. lib. 12. probare autem potest Imperator *l. 17.*
C. de re milit. l. 9. C. de divers. offic. nonnunquam etiam magni
militum, spectabilesque duces l. pen. C. de re milit. Coteram lib.
1. cap. 3. Hodie hunc actum, quem vocant militum probatorium
 die Musterung expediunt commissarii militares, quos omnia
 pro sapientia & dignitate oportet præcognoscere, atque ido-
 neos in militiam adsciscere *Cotar. d. loc. ineptos autem rejicere*
Schönborn. d. lib. 6. c. 13. Veget. lib. 1. c. 8. Bocer. lib. 1. c. 9. Adpo-
 sitè hic quaeritur, si nobilis, qui equis inservire & in lustratione
 & militia, secundum numerum adscriptum & solitum compa-
 rare tenetur, forte neget, se tot equis obstrictum, neque id li-
 teris investiturarum doceri possit, quomodo veritati consulend-
 dum? Ex registris lustratoriis vel codicillis militaribus *Thuan.*
lib. 45. Musterregistern/itē metatoriis schedulis Quartier de-
 sumi debet probatio, delectu n. facto liquet, quot equis vasal-
 lus comparuerit vel alias, cum à domino ad servitia officialia &
 obsequiosa fuerit requisitus; & tot obligatum inde conjicitur,
Knich. de Territor. jur. c. 3. n. 366. & 367. (d) tenentur milites
 probatoriâ factâ, antequam in numerum recipiantur, jus juran-
 dum præstare, quo jurant se omnia strenuè, quæ Imperator
 præcepe-

præceperit facturos, nonnunquam militiam pro Repub. Ro-
 mana deserturos. *Veget. lib. 2. c. 5.* aut si quæ alia articulis milita-
 ribus comprehensa exsecuturos, *Scõnb. d. lib. c. 14.* hoc antiquitus
 ipsis militibus erat voluntarium; nam inter sese ex fœdere vo-
 luntario jurabant, se fugæ atque formidinis causa non abitu-
 ros neque ex ordine recessuros, nisi teli sumendi aut hostes fe-
 riendi aut civis servandi causa *Liv. lib. 22. Coter. lib. 1. c. 6. Acas.
 Enenk. de privileg. milit. lib. 2. privileg. 16. n. 33.* postea quod nun-
 quam antea factum, milites à tribunis militum, à voluntario sa-
 cramento ad legitimum jusjurandum advocati sunt *Ayala lib. 3.
 c. 5.* Vocantur, hi milites juramento adstricti, auctorati, q. ob-
 ærati hoc est, ære stipendiario devincti, ac jam non sui arbitrii,
Veget. d. lib. 2. cap. 5. de variis juramenti ritibus consule *Liv.
 lib. 2. c. 5. Tacit. 15. annal. Coter. d. c. 6. Dn. Hilliger. p. 2. Donell.
 Enucl. lib. 24. c. 13. lit. E. in not. c. 21. lit. Z. in not. cum ibid.*
E allegat. *Vincent. Castellan. de offic. Regis. lib. 2. cap. 64. (e)* distin-
 guuntur milites variè, alii sunt majores, alii minores *l. ult. §. ju-
 bebimus C. de locat. conduct.* majores sunt magistri & præpositi
 militum cæterorum, veluti dux sive Imperator militiæ & cæteri
 præpositi duce inferiores, ut præfecti legionum, præfecti co-
 hortium, præfecti alarum, tribuni legionum, cohortium &c.
*Bocer. lib. 1. cap. 8. l. 3. §. ult. l. omne delictum. §. 1. c. §. penult. de
 re milit.* minores sunt gregarii. Alii sunt ordinarii, alii subsidia-
 rii, Ordinarii, qui conducuntur à Principe, & sunt vel certis lo-
 cis regni adstricti, veluti limitanei, qui limitibus tuendis præ-
 sunt, præsidarii die in der Besatzunge stegen / & prætoriani,
 quos princeps circa se habet; vel in domiciliis relinquuntur, ita
 tamen ut bello exorto ad postulatorem principis armis sint
 expediti, subsidarii, qui necessitatis tempore ordinariis ad-
 junguntur, iique vel domestici vel externi *Schõnborn. cap. 15.
 Keckerman. tab. politic. 26.* Officarii militum aut totum exer-
 citum spectant, aut ejus partes, qui totum; sunt vel occulti
 vel aperti, occulti, ut exploratores & emissarii; aperti sunt post
 ducem & ejus legatum, Den Feldherrn oder Feldobristen / und
 den General obristen Leutenant / Consiliarii milites, Rte-
 gerâthe / supremus excubiarum præfectus, obristen Wachmet-
 ster / Artolor:ymeister / Profos / Feldwebell / Wagenmeister /
 Pro

Proviantmeister / Quartiermeister / Fohrtreter / Musterschret-
 ber / Feldscherer / Duhrenweber / Steckenknecht / ic. Andreas
 Reuter in seiner Kriegesordnung pag. 7. & seq. de officio
 uniuscunqve vide omnino Obrecht. *diff. de milit. disciplin.* ubi
 exactè de multis. Partes exercitus spectant, sunt magistri equi-
 tum, ejus vicarius, præfectus equitum, equestris metator,
 equestris præfectus rerum capitalium, Scriba præfecti equi-
 tum, Tubicines equitum & tympanistæ, lixarum ductor &c.
Schönborn. d. lib. 5. cap. 15. ubi de his officiis late. (f) Aliter ex- F
 ercitus jure scripto, aliter ex consuetudine distribuitur, jure
 scripto distribuitur in legiones & optiones l. 2. §. *exercitum.*
de his qui not. infam. junct. l. ult. C. de locat. conduct. legiones in
 varios distribuuntur numeros, veluti cohortes, alas, centurias,
 decurias, *Bocer. cap. 12. num. 8. Obrecht. pag. 1. de princip. belli*
th. 815. & seqb. Ubi de subdivisionibus. Optiones sunt auxi-
 lia fœderatorum, quæ legionibus in acie junguntur, ut iis præ-
 liandi magis adminiculum, quàm principale sint subsidium.
l. ult. ibi sub diversis optionibus fœderatorum C. de Locat. con-
duct. N. 116. & ibi Cujac. Veget. lib. 2. cap. 7. & 8. Ex consuetu-
 dine exercitus distribuitur in regimina, equitum petitem &
 illorum, qui rem armamentariam tractant, de quibus vid.
Schönborn. Bocer. Obrecht. Fronsberg. & alios. (g) pertinent ad G
 hanc classẽ, fabri lignarii, ferrarii Chirurghi, Marsketenner/
 Commissarius &c. *Veget. lib. 2. cap. 11. & 12.* Pastores seu cle-
 ricos bello interesse non posse, superius quidem dictum fuit,
 sed id cum hac limitatione intelligendum, si intersint ut pu-
 gnent, si tamen ut concionentur, tantum abest, ut à bellis
 Theologi abesse possint, ut vel maximè interesse debeant, tum
 ratione doctrinæ, tum ratione confirmationis, *Dn. Sagitt. dec.*
quæst. polisc. de bello quæst. 2. adde Recess. Imper. de anno 70. tit.
Von des heiligen Reichs Reuter Bestallunge/ §. item, Es sol-
len sich auch 45. Huc referuntur mulieres focariæ, quæ si hodiè
 exemplo Romanorum ab exercitu submoverentur, non sic
 evirarentur & enervarentur milites. Si olim castra intrare pro-
 hibitæ sunt fœminæ, *Deut. 23.* cur nostro tempore easdem cum
 Cornelio Scipione non ejiciamus, *Flor. lib. 2. c. 18.* Vide tamen,
 quæ habentur apud *Cotera. lib. 7. c. 2.*

Subjeetum

Subiectum occupans est hostis, (a) quo presente actus instituuntur bellici; undè castra locantur, (b) excubia (c) constituuntur, tessera & vexilla (d) adornantur, munitiones (e) obsidentur (f) & c.

- A** (a) Hostis est, cui solemniter bellum indictum est *l. 118. de Verb. Signif. Gail. P. P. cap. 4. num. 7.* seu qui habet Rempub. Uriam, ærarium consensum & concordiam civium & rationem aliquam, si res ita tulerit pacis & fœderis *Cic. 4. Philipp. 13.* Cum latronibus itaque & privatis bellum non est, cum hi jure hostium non censeantur *Paul. Busf. de Repub. lib. 3. c. 3. Alb. Gentil. de jur. bell. lib. 1. cap. 4.* hætenus scilicet, dum in eadem causâ manent, Quod si enim publicam adipiscantur causam, jura hostium legitimorum consequuntur *Bodin. 1. de Rep. 1.* Idem de subditis sivè alienis sive nostris dicimus. Jus enim Reipub. non habent, maximè cum nemo delinquendo fiat preciosior *l. 63. ad l. Falcid. & nullus rebellando se subtrahere possit à subjectione Bl. 3. consil. 96.* Quam ob causam Carolus V. legatos ducis Mediolanensis sibi subditi & bellum machinantis carcere conclusit, uti ex Bodino *1. de Repub. c. 6. refert Amplif. Dn. Arum. ad Aur. bull. cap. 1. quest. 4.* Et Johannis Friderici Electoris Saxonis & Philippi Landgravii Hassiæ Legatis ad se missis loco muneris & aurei torquis laqueum minitatus est, eò quod rebelles essent, *Sleidanus lib. 17.* Sed num rectè docuit Dn. Hortleder. *disp. de justit. bell. German. politicis*
- B** *Imperialib. Goldasti circa finem inserta. (b)* De horum metatione, forma & figura, & quæ observanda in illa multa collegit *Alexand. ab Alexand. lib. 1. genial. dier. Veget. lib. 1. cap. 22. & 23. plura Ranzov. lib. 2. cap. 2.* Quid in Persia olim circa castrorum metationem fuerit observatum, tradit *Keckerman. disp. politic. extraordin. 1. th. 11. (c)* Castris metatis excubiæ, circa eadem ponendæ, quæ sunt vel diurnæ vel nocturnæ, utrasque milites per vicem subeant. Dux autem curet constitutos subinde visitari vigiles, eaque de causâ tesseras militares in circuituione
ab ipsis

ab ipsis accipiat, quod Romanos sedulo observasse ait *P. Gregor. de Repub. lib. 6. cap. 9. Sect. 9.* Has primus in bello dedit Palamedes, *Plin. lib. 7. naturalis histor. c. 56.* & plerunque fuerunt uno verbo datæ, ut laboremus, militemus, aut verbis conjunctæ, ut in castris Cæsaris, Venus genetrix, in Cn. Pompei, Hercules invictus, in Antonii Lardeus &c. *Godefch. Ste Wech. ad lib. 3. Veget. c. 5.* Hi autem vigiles si desides in suo officio deprehenduntur, capitali supplicio subjungantur *l. qui excubias. de remilit. neculla est negligentiae venia Veget. lib. 3. cap. 5.* quocirca Epaminundam Thebanum laudant, quod cum in magno periculo vigiliis circumiret, vigilem, quem dormientem invenerat, gladio transfixerit adferens, mortuum hominem inveni, mortuum reliqui. *Francisc. Patric. lib. 9. tit. 3.* Hispani non mitiori negligentes adficiunt poenâ, dum in statione dormientem de muris vel saxo, in quo excubat, præcipitant *Ayala de jur. bell. lib. 3. c. 17. num. 3. Coter. lib. 1. cap. 37. (d)* In his varia deprehenduntur signa, Vexillum Persarum quondam insigniebantur aquila aurea pinnas extendente, longæ hastæ præfixâ *Xenophon. lib. 7. in Cyro.* Constantinus crucis signo pro felicissimo usus est vexillo *Pet. Gregor. de Repub. lib. 11. cap. 3.* Franci in prælio gestant crucem albam, Burgundi rubeam, eadem contra Francos utuntur Angli, contra Scotos autem rossis, Scoti verò cruce alta; Veneti leone, Svevi urso, Senenses lupâ, Neapolitani asino clitellâ onerato, Romani aquilâ, *Cassan. in Catalog. glor. mund. pag. 1. conclus. 17.* David gerebat Leonem, quale etiam fertur fuisse vexillum Judæ in deserto, Ruben habuisse dicitur figuram hominis, Ephraim bovis, Dan. aquilæ &c. *Pet. Gregor. dict. loc. cap. 16. & 17.* Hæc vexilla si gestantes amittebant, aut virgis aut securi percutiebantur *Liv. lib. 2. Henric. Salmuth. ad Guidon. Panciroli. lib. 1. ver. memorab. de moribus in bell. usitat. pag. 598. (e)* quæ sunt loca vel natura vel arte, vallo, aggeribus, fossis, aquis, muris, propugnaculis in communem incolarum regionis salutem ac tutum contra omnem vim externam refugium munita, Conrad Dieterich / *discurs. de munit. & propugnac. membr. 1.* dicuntur aliâs munimenta, fortalicia, castra (vocabulo in singulari

D

gulari

gulari nostro accepto, numero enim plurali locum significat, ubi milites tentoria figunt eodemque sensu accipitur à Modestino *l. 3. §. emensar. de milit.* item *Castella*, Germanis etne *Festunge/ ein Castell/ eine Schanz/ ein Vortwerk/ Montell/ Passen/ &c.* Hæ an extruendæ quæritur? Machiavellus *libr. 2. diffut. politic. cap. 24.* curiosè magis, quàm fructuosè, nullas in regno erigendas disputat, nos melius edocti contrarium adseveramus, & sacrâ historiâ & naturâ consentiente; illâ; quia pii Reges varias munitiones urbium extruxerunt, 2. *Chronic. 11. vers. 5. & cap. 14. vers. 6. 7. 8. cap. 17. vers. 2. 12. 13. 19. cap. 27. vers. 3. 4. cap. 32. vers. 5.* hæc, quia & bestiarum sua lustra habent, & apes in securioribus locis nidos constituunt *Veget. lib. 3. cap. 1. Conrad Dieterich dissert. loc. quest. 1. Renss. 2. Stratag. 26. Francisc. Parric. lib. 8. de Repub. cap. 4. Jun. politic. quest. 64. pag. 2. memb. 2. add. Clapmar. de arcan. Imper. lib. 3. cap. 7.* Imò non solum ob hostium incursum, verùm etiam ob crebras populi rebelliones arces constituendæ, quemadmodum Fridericus Marchio Brandenburgensis Anno 1440. fecisse legitur, qui cum cives Berlinenses in suum tumultuarentur magistratum, imposuit urbi arcem frenum libertatis, *Cranzius lib. 12. Wand. cap. 70.* quamvis interim non negem, consultius esse paucas in ditione habere munitiones, *Ranzov. problem. bell. operi suo adfixo.* In extruptione autem harum cum primis requiritur, aëris salubritas, loci commoditas, naturalis rei militaris inserviens securitas, agrorum fertilitas & aquarum oportunitas, de quibus & similibus ad constructionem munitionis, ut & de materia, ejusdem præparatione, forma, aliisque ad aggerum *Dämme/ Catorum Ragen/ Vallorum Wälle/ Pomæriorum Zwingel/ Streichwehren/ pectoralium Brustwehren/ Gordienen/ tarmacinum Schanz, oder Lauffgraben/ prætenturarum Schanzen/ omniumque membrorum erectionem pertinentibus latè & eleganter disserit Conrad Dieterich loc. allegat. ad quem lectorem brevitatis causa ablegamus, id unicum saltem addere animus est, num consultum sit in munitionibus, quandoque Academiis & Universitatibus erigere? primâ fronte id negandum videtur; cum nequaquam exteris nationibus quales in*

Acade-

Academiis confluere solent, liberum in munitionibus hospitium sit permittendum, ne hac ratione arcana earundem cum aliis ad perniciem urbis communicari possint, *Pet. Gregor. lib. 11. cap. 3. num. 6.* aut etiam eruptione militum factâ in eorum consortium pertrahantur, & innocentes variis periculis, ut in tumultibus Argentinz, haut ante multos annos ortis, implicentur. Sed his non obstantibus verior videtur adfirmantium opinio, tum quod studia requirant loca tutissima, tantum quod multa in munitionibus occurrant singularia & cognita Studiosis necessaria, maximè illis, qui vel olim militiam sectari, vel Reipub. gubernacula captare satagunt, præsertim cum ipse etiam Imperator id militiæ & armorum studium juris Studiosis commendet in præcæm. Instit. Et hujus rei exempla non desunt, quam plurimæ enim in Germania in munitionibus Academiae sunt fundatæ, ut Witebergensis in Saxonia, Argentinensis in Alsatia, Viennensis in Aultria, Lugdunensis in Hollandia, Ingolstadenensis in Bavaria, Giessensis in Hassia. (f) Circa obsessionem notanda venit, 1. instrumentorum, de quibus etiam supra, præparatio, ut sunt scalæ, tormenta muralia *Wawerbrecher* tormenta campestria, *das Feldschüßge* / *Feldschlangen* / *Scharffmezen* / *Vaslicet* / *Singerin* / *Wohschlangen* / *Schlange* / *Falckenett* / *Doppelhacken* / *Handrohr* / *Halbe Hacken* / *Pechring* / *Fewertugeln* / *Sturmhäffen* / *Steintugeln* / *Eisern Kugeln* / *Kugeln mit ausfahrendem Feuer* / *Schanztörbe* / *Brücken* / *Dielen* / de quibus passim *Andreas Neuter* in *seiner Kriegsordnunge* / 2. Aluminum ab obsessis aversio, aut ut nuperrimis annis *Brunsvigæ* factum, eorundem auctio. 3. auxiliorum interceptio. 4. in obsessos impressio. 5. munitionis per subfossiones & cuniculos subversio &c. *Schönborn. c. 21. & 23. Ranzov. lib. 4. cap. 1. & multis seqq. Vincent. Castellan. de offic. Reg. lib. 2. c. 85.*

VI.

Et quoniam omnes isti belli apparatus sine consiliis rarò felicem sortiuntur, exitum,

D 2

tum,

*tum, iisdem cum directis (a) tum obliquis (b)
opus est.*

A (a) *Bellica nemo foris promit feliciter arma,
Consilium si non sit prius acq̃ domi,*

*Job. Lauterb. Epigr. lib. 2. quod ut scitum, ita verissimum,
quicumque enim consilio non utitur, is salubriter ex sententia
Polycratis gubernare nequit Warem. de Erenb. de fœder. c. 1. nu.
97. quod consilio disponitur, id ad beatitudinem imperii red-
dandat l. humanum. C. d. ll. l. dubium non est 3. C. de repud. mul-
torum calculis jam dudum confirmata est sententiã Periclis,
tutius esse, imò præclarior, ingenio hostem, & ratione, quam
ferro vincere, quocirca ad bellum fructuosè gerendum omni-
nò adhibendi consiliarii, præsertim nobis Germanis, qui audi-
re cogimur illud Bartol. Gregoriani, nos armis quidem opti-
mis, & animis militare pessimis Everb. à Weib. in suo problem.
regio. Hi sint, qui vitæ honestioris meritis, peritiæ arque eru-
ditionis laude, nec non experientiæ commendatione alios an-
tecellunt l. penult. C. ad L. Jul. repet. Lips. 3. politic. 3. & seqb.
omninò Hippolyt. de Collib. in suo consiliario & Schard. de consi-
liis & Consiliariis princip. quæ dotes, quamvis in senibus ple-
runque conspicuæ esse solent, α nisi cum pridem, de renunciat.
Tiraq. de jur. primogen. in præfat. numer. 153. Johan. Baptist.
Lenccus observ. polit. 325. quin tamen iis juniores, vel ob hanc
rationem, ut paulatim instruantur & bellicam cognitionem
addiscere possint, addi debeant, planè non dubito Pet. Gre-
gor. libr. 24. de Repub. cap. 6. Sect. 2. Gerhard. decis. 4. quæst.
politic. 3. Cæterum Dux bonus ad exemplum Caroli V.
quid fieri velit, cum multis communicet, quid facturus, cum
paucissimis, vel potius ipse secum, Veget. libr. 3. cap. ultim.
Est enim consiliorum anima, secretum, Johann. Baptist. Lenc-
cus observ. 218. Et nulla consilia meliora, quàm illa, quæ igno-
rat adversarius Val. Max. lib. 3. c. 26. è contra hostis in omnibus,
si fieri potest, exquirat propositum, Bocer. lib. 1. c. 15. n. 14. nulli
auro, nullis ea in re sumptibus parcat Ranzov. lib. 2. c. 4. sed
hoc à nostratibus hodie negligi, conqueritur Comes Tarnovius
in sua*

in sua de bello Turcico disputatione. (b) Qualia sunt strata-
 gemata, quorum usum in bellis frequentissimum esse, nemo
 it inficias, Sed num jurè admittantur, dubitatum accipi-
 mus; *Georg. Lanterbach. in Regentenbuch lib. 3. c. 4.* ea planè
 rejicit, nos in hac quæstione cum Dn. Sagittario *d. dec. 4.* sic
 distinguimus. Aut fides data his frangitur, aut non; si fran-
 gitur, his uti non licet, nec enim utimur jure Turcarum, qui
 dormientem inter vivos non referunt, & sic magnum quen-
 dam necarunt, cui vita ex promisso & jurejurando tyranni
 fuit tuta, *Valer. Max. lib. 9. c. 2.* nec Persico, qui cinere suf-
 focant, quos non vi, aut veneno per pactum possunt, *Alber.*
Gentil. de arm. lib. 1. c. 13. pag. 83. si non frangitur, utique
 illa sunt concessa. Hæc autem hauriet Princeps tum ex hi-
 storiis Romanis, Græcis & aliis, tum ex illis Scriptoribus,
 qui ex professo hanc materiam tractarant, ut sunt ex veteri-
 bus Frontinus, Polyænus, hodiè tum alii, tum præcipuè
 Ranzovius in peculiari de stratagematib. lib. & in suo Com-
 mentario bellico, & Elias Reusner. qui varias furtorum bel-
 li rationes accuratissimè explicant, quibus uti possumus in
 acie, in castris, in itinere, in oppugnandâ urbe, in propu-
 gnandâ, in fluviis transmittendis, angustiis evadendis, com-
 meatu parando, literis celandis, transferendisque, hostibus
 tenendis, nostris animandis, & si quæ alia ad militarem re-
 quiruntur astutiam. add. *Alphonf. Alvar. in spec. summ. Pon-
 tific. c. 43. Vincent. Castell. lib. 2. de offic. Reg.*

VII.

*His ita constitutis, subsequitur consli-
 ctus (a) & tandem vel tristis subactio (b)
 vel sperata victoria (c) & triumphus. (d)*

(a) Ante hunc ut plurimum solent præcedere tractatus A
 de pace sub certis conditionibus ineundâ, qui expediuntur
 per legatos, de quo jure & officio vide quæ summo studio ex
 auctoribus variis delibarunt *Alb. Gentil. Kirchn. Fr. le Vayer.*
Octavianus Magius, Pascalius de legat. Hic an die feriato insti-
 Q

tui possit, quæri solet? & licere ait *Bocer. lib. 1. c. 15. nu. 16.* si necessitas summa id exigat, aut præsentis victoriæ spes ad pugnandum invitet, *cap. si nulla 23. quæst. 8. Acac. Erenkel. de privileg. milit. lib. 2. privileg. 3. num. 6. Dn. Hillig. p. 2. Donell. Enucl. lib. 24. cap. 7. lit. V. in notat.* quo autem loco, quo ordine tractat *Ayala de jur. & offic. bell. lib. 2. cap. 9. Ranzov. lib. B 3. cap. 1. Job. Chæcus de bellic. appar. Leon. Imperat. (b)* Quando subiguntur hostes, ad fœdera sancita firmanda, vel infidei pignus solent obsides dare, *Gaul. 2. de P. P. cap. 2. num. 10.* hi an de bonis in obsidione quæsitis testari possint, ambigitur? negativâ videtur verior, *per l. obsides 11. de testam. milit. exemplo eorum, qui apud hostes sunt, l. ejus qui apud hostem. 8. eod. nisi vel impetraverint hoc beneficium. d. l. obsides. aut civibus adscripti fuerint, ut tradit Marrianus in l. sed si accepto 32. in pr. de jur. fisc. (c)* Hostibus devictis, in id rotissimus, qua ratione pacem perpetuam inire possimus; *Joban. Baptist. Lencc. polit. obs. 93.* nihil enim prodest, in devincendis hostibus magnum esse, si acquisita tueri non poterimus, *Ayala lib. 2. cap. 13. num. 1.* Imò in ipso bello paci studendum, nec expectandum, donec atrati eandem petere cogamur; nusquam enim minus, quàm in bello eventus respondet, *Guicciardin. lib. 1. sæpè mars spoliantem jam & exsultantem perculit ab objecto, Cicero pro Milon.* Est autem pax conventio publica perpetuò ab armis sistendi, *Buffius disp. 10. tb. 1.* Hanc num Dux belli, exercitusve pro arbitrio cum hoste constituere possit, à variis mota est quæstio; quod non possint, nobis arridet, tum quia iniquissimum est, alterius pactis alterum obligari invitum, *l. 1. in pr. de alien. jud. l. quo tutela 73. §. fin. de R. J. juncta l. seq. tum quia sola Majestas bellum & pacem facit, Peregrin. de jur. Fisc. rubr. 1. n. 15. Sixtin. de Regalibus c. 2. n. 7. Cabotius 2. disp. 15. Ayal. 1. c. 7. n. 5.* quod treugas sive inducias, quæ sunt, cum in breve & in præsens tempus venit, ne invicem se lacesant, *l. 19. de captiv. pangere possint, nullus facile negabit, Buffius d. disp. 10. tb. 19.* nam nec pacem constituunt, nec bellum tollunt, *Thomng. consil. 13. num. 185.* plura de pace, quomodo constitutatur, violeatur, & quis eam violasse dicatur, deq; violentantium

lantium pœna, & an violâte uno, alteri quoq; violare liceat, discutiunt passim *De Hippol. Mars. sing. 503. Mysing. consil. 21. Gail. de P. P. lib. 1. cap. 4. Vir. lib. 2. opin. 223.* Item an & quatenus pœna pacificatiōni inserta committatur, quando is qui contra pacis conditiones agit, præ tendit id ex novâ causâ fieri, *Harm. Pistor. q. 17. lib. 1. Fachin. lib. 2. consil. 53. nu. 1. 2.* Et num præmissiōni dicatur contravenisse, qui glandem è sclopeto projicit, nec tamen tangit *P. Caball. resolut. crim. 152.* quæ problemata & similia, si præpositi nostri immemor essem, hic uberrimè tractari possent, interim videndum, quid pauci adducti his de statuunt. De variis pacis ineundæ ritib; consule Coteræum *de jur. milit. lib. 3. c. 21.* Post victoriam ademptam, sunt, qui probarunt severitatis exemplum in victos; rectius alii misericorditer se gerendos existimarunt, & plus posse clementiam & benignitatem, quam trucem & atrocem vindictam arbitrati sunt, *Ranz. lib. 6. c. 10.* quapropter etiam Imperatores laudatissimi captos poti⁹ servare, quàm occidere voluerunt, *S. servi Inst. de jur. person.* Et Agesilaus Lacedæmoniorum Rex crebrò admonuit suos milites, ne captivos ut facinorosos cruciarent, sed ut homines fervarent, & cur non? interest n. hominis hominem affici beneficio propter naturæ cômune vinculum, ut nefas sit hominem homini infidiari, *l. 3. de J. & J.* non dicam, quod sat severè tractentur, quando jure belli in servitute detinentur, ubi vel statim, nisi redierint, mortuis per fictionem l. Cornelie adnumerantur, *l. 1. C. de postlim. vel licet interdum postliminiò statum pristinum recuperant, l. hostes 24. de captiv. & postlim.* interea tamè variis expositi ibid. sunt periculis, de quibus aliisq; huc spectantib; latius ut tractem⁹, vetat nostra inscriptio. (d) Jus triumphandi olim nō concedebatur, nisi quis quinq; hostium millia unâ acie occidisset, *Matth. Steph. lib. 2. p. 1. c. n. 33.* ubi n. seq. qualis apud Romanos triumphandi mos fuerit. Dabatur etiam corona obsidionalis iis, q; obsessos liberabant, eaq; erat è gramine facta, q; in loco intra quē clausi erāt, generabatur, *Plin. lib. 22. c. 4.* in tantum a. olim observabatur triumphandi festivitas, ut Cn. Fulvio triumpho honorē recusanti exilium fuerit indictum, ut testatur Valer. Max. insolentiam enim puta-

putabāt gradum publicorum honorum superbè contemne-
re quem à majoribus gravi consilio ad virtutis æmulationem
constitutum quilibet sciebat, *Obrecht. de miut. disciplin. eb.*
856. nemini tamen, si contra piratas, servos aut fugitivos vel
aliud genus hominum Romano nomine indignum bella-
tum foret, tamquam belli causa erubescenda, quamvis par-
tā victoriā, aut hostibus fufis, everfisq; triumphare licuit,
Ayla lib. 3. c. 20. num. 5. Unde multò minus probari potest fa-
ctum Domitiani, qui more planè ridiculo, non absque cri-
mine falsæ pugnæ, uti olim vocabatur, autoritatis conser-
vandæ spe, falsos triumphos egit, *Clapmar. lib. 3. de arcan.*
Imper. c. 11. plura de triumphandi jure & quo apparatu &
pompa Romani triumphos egerint, videre licet *apud Valer.*
Maxim. lib. 2. cap. 8. Alexand. ab Alexand. gen. dier. lib. 1. c. 22.
& lib. 6. cap. 6. & 17. Francisc. Patric. lib. 9. de Repub. cap. 6. Ro-
bert. Valurium lib. 12. de re milit. Henric. Salmuth. ad Guidon.
Panciroll. pag. 633. & seqq.

VIII.

*Interim ut timore in sedibus milites cor-
rigantur, in expeditione spe meliores effici-
antur, (a) certi ipsis præscribuntur limi-
tes, ut hos transgressi pœnis (b) debito mo-
do submittantur, fideliter autem dimican-
tes præmiis & privilegiis ubertim fru-
antur.*

A (a) Hic enim legum finis, vitia emendare & commen-
dare virtutes, *Cic. lib. 1. de ll.* Hominibus probis benè, im-
probis malefacere decet. Et ideò *Cassan. p. 1. de glor. mund.*
confid. 3. duo elementa virtutum esse putat. honoris spem &
pœnæ metum, quod præter alios multis deducit *Jacob. Bor-*
nit. de præmijs in Repub. decern. lib. 1. c. 1. Marq. Freber. lib. 1. c.
ult. num. 16. de glor. Quicumque itaque Dux disciplinam sar-
tam tectam inter milites vult conservare & bonos virtutis
studio

studio devincere, malos pœnis, bonos præmiis adficiat.
(b) In distributione pœnarum rectè quis se geret, si qualia delicta ab iis commissa intellexerit; Sunt autem horum alia cum paganis communia; alia propria. Communia, quale est stuprum, adulterium, furtum, &c. l. 2. *de re milit. l. 2. §. 3. de his qui not. infam.* ubi sciendum, quod nulla pœna corporalis quæ furtum jure civili inter cives statuta sit; ad firmandam tamen disciplinam militarem à militibus in furtò deprehensis severiorem exigi consueviffe, proditum est. Sic Aufidius Cassius milites, qui provincialibus vim aut damnum inferrent, in crucem egit, *Ayala lib. 3. cap. 9. numer. 1.* Et Tiberius ob pavonem, *Tranquill. Sueton. in Tib.* Piscennius Niger ob gallinaceum, & Carolus Burgund. Dux ob gallinæ aniculæ subtractum furcâ necari iussit, *Hadr. Bart. histor. Brabant. lib. 2.* quòquè magis in militibus turpe hoc delictum visum fuit; eò majori curâ Imperatores præcaverunt, ne in eos, quos defendere aliorum bona, non rapere decebat, frequentaret. Hinc apud Romanos consuetudo olim invaluit, ut castris metatis Tribuni omnes tam servos quàm liberos ad jusjurandum adigerent, se nihil è castris furtò ablaturos, sed si quid invenissent, ad Tribunal allaturos, *Cotera. lib. 3. de jur. milit. cap. 11. pag. 400.* Et ut à rapinâ continerentur milites, non licuit longius à turris auditu extramunimenta excedere, aut à signis abire *Ayal. d. lib. 3. c. 11.* Sanè & adulterium in militibus graviter fuisse punitum, nemo ignorat. Julium Cæsarem libertum suum gratissimum ob adulteratam equitis Romani uxorem pœnâ capitali adfecisse refert *Tranquill. Sueton. in illo.* Nec mitior fuit Aurelianus; qui milites, hospitis uxorem violantes duabus inflexis arboribus fune alligavit, ut eò demisso rei utrinque pendentis lacerati interierint *Cotera. d. lib. 3. cap. 12.* Sed & nudum stuprum absq; crimine adulterii commissum non leviori supplicio vindicasse veteres, testes est *Lib. lib. 2. doc. 3.* ubi de L. Cantilio recenset, eum propter stuprum Floronix illatum à Pontifice eò usquè virgis fuisse cæsum, ut inter verbera exspirarit. Recentius exemplū, quo militi, quod meretricem compresserat, capitis pœna contra l. 39. *de furt.* irrogata fuit, memoriæ reliquit *Bernhard. Autumn. in not. ad Jan. Langla. lib. 8. Semestr. c. 7. in princip.*

E

Pro-

Propria, ut est 1. **CONTUMACIA**, quæ aliud quàm duci placuerit, agendo, committitur. Magna pars disciplinæ militaris est, ut milites ad nutum & arbitrium ducis se componant, nihilque agant ejus injussu, *Cotera. lib. 3. cap. 7.* ut maximè res benè cedat *l. 3. §. in bello 15. de re milit.* Et severius animadversum legimus in eos, qui contra imperium in hostem pugnarent, qui que revocati tardius præliò excederent, quam qui signa relinquerent *Liv. 8. dec. 1.* Manlius Torquat. filium securi percussit, quod cum hoste, se inscio provocatus pugnaverat, victorumque reportaverat. Idem quoque Posthumium Tiburtium fecisse Romani scriptores fidem nobis faciunt. Cujus rei plura alia exempla videri possunt apud *Cotera d. loc. Rulant. de commissar. p. 1. lib. 3. c. 2. n. 4. & seqq. & c. 3. num. 3. & seqq.* Non minus autem omittendo, quàm committendo miles fit contumax, puta quando Ducem hostibus circum ventum deserit, & occidi patitur, *l. 3. §. fin. de re milit. l. 6. §. fin. eod. Pet. Gregor. Syntagm. lib. 19. cap. 10. n. 6. Ayala lib. 3. cap. 10. n. 4. 2.* **EMANSIO** cujus reus ille fit, qui diu vagatus sine com meatu ad castra regreditur *l. 3. §. 2. b. tit.* aut ad diem com meatus non venit, *ibid. §. 7.* priusquam tamen aliquid in eum statuatur, copiam ipsi faciendam esse docendi, num fortè casibus quibusdam detentus sit, propter quos venia dignus videatur, ibi censet Modestinus. 3. **Emansioni** par ferè est **DESERTIO**; nisi quod in hac longius absentia tempus requiratur, quam in illà *l. 3. §. 3. b. t.* quomodo duas has delicti militaris species discriminat *Cotera. lib. 3. cap. 3.* Planè non eam, sed hanc inter desertorem & emansorem esse differentiam, quod hic ultro redeat; ille reuducatur, alias non rediturus, juncti *§. 2. & §. 3. d. l. 3.* satis evincunt. Gravius itaque delictum est desertio, quam emansio, & pro circumstantiis punitur variè *l. non omnes 5. in princip. b. tit.* Et si indistinctè desertorem interfici permisisse videantur Imperatores *l. ult. C. qui sic. un. sine jud. 4.* **PRODITIO**: hoc crimen incurrit, qui malo consilio patriam relinquit *l. quid sit fugitivus. 17. §. apud Labeonem 12. de Edil. Edict.* unde & hostium numero habetur *l. proditores de re milit.* & ubicunque invenitur, interfici potest, *l. 3. §. ult. ad L. Cornel. de sicar.* Cumque etiam *L. Jul. Majestatis reus fit l. 2. ad L. Jul. Majest. Gothofr. à*

Bava.

Bayo tract. reat. quest. 7. n. 47. non obstante militum privile-
 gio torqueri potest *l. 3. §. in quib. 2. Ayal. lib. 3. cap. 13. numer. 1.*
 Est autem non solum proditor, qui miles transfugit, sed & qui
 Rempub. ope, auxilio, defensione destituit, & qui id agit, ne
 miles fiat *l. 4. §. gravius. h. t.* Et in hunc acrius olim fuisse in-
 vectum testatur exemplum Darii, qui adversus Scytas profi-
 citoens, cum Eobasus Persa postulasset, ut ex tribus filiis, unum
 ei domi relinqueret, respondit, se omnes relicturum, & reli-
 quit interfectos, plura vide apud *Cotera. lib. 1. cap. 4. §.* SED-
 TIO. Valdè exosos ubique esse seditiosos, eorumque pœnam
 capitalem, tradit *Fich. consil. 68. vol. 1. num. 1. & consil. 70. n. 19.*
 ut id propter semper in pejorem, quicquid in hoc delicto pro-
 fertur, capiatur partem *Trentacinq. lib. 1. resolut. pag. 245. nu. 9.*
 Huic autem quomodo occurrendum, notat *Obem. de consulib.*
cap. 3. n. 10. & seqq. Ayal. lib. 3. c. 14. n. 8. 6. ARMORUM AMIS-
SIO. arma in bello amittere vel alienare grave crimen semper
 fuit habitum & capite punitum, *l. 3. §. miles h. t.* si tamen hu-
 manius cum eo agebatur, militiam murabat *d. l. & §. h. t. Hen-*
ric. Salmuth. ad lib. 1. Pancirolli pag. 599. Et quia arma turpiter
 amittuntur, postliminiò redire negantur *l. 2. §. 2. de captiv. &*
postlim. Pet. Gregor. syntagm. lib. 19. cap. 5. num. 3. Cotera. lib. 3.
cap. 9. Apud Hispanos horum amissio nobilibus infamæ no-
 tam inurit & nobilitatis prærogativam adimit, *Ayal. lib. 3. cap.*
16. n. 2. Sed de his satis, latius in delictorum campo exspaciari
 hac vice prohibemur, cogitet lector ea, quæ ab *Ayala, Alberico*
Gentil. Coterao, Obrecht. Pet. Gregorio & aliis eruditissimè sunt
 conscripta, delineare materiam hanc non instar tractatus con-
 texere volumus. Cæterum quia in iudicio militari criminum
 detectio, & pœnarum latitat executio, saltem per umbram,
 quomodo in eò procedatur, demonstrabimus, nihil dicturi de
 fort. militum privilegio de quo, *Georg. Acac. Enenk. lib. 2. de*
privileg. milit. §. Cotera. lib. 2. de jur. milit. c. 6. Vultei. ad l. 6. C.
de jurisdic. & ad l. ult. C. ubi de ratiocin. Ayal. lib. 3. c. 8. Requi-
 ritur in hoc Schultetus, qui præstito juramento duodecim ut
 plurimum seligit adessores, iudicii scribam & viatorem, *Ge-*
richteschreiber vnd Webell/ quorum operâ in scribendo & ci-
 tando utitur, die statuto iudicium punctim ad horam octavam

sub dio peragitur, ac ut quilibet excubias sibi destinatas interim, aut si quid aliud sibi injunctum observet, tympanorum sonitu admonetur; cæteri si iudicio spectandi causa interesse velint, non prohibentur. Conceditur autem tam actori, quam reo, ut quendam ex his duodecim, si velit, nominet, qui causæ suæ patrocinetur; Cum hoc secreto deliberat, & communicatis consiliis advocatus prodit, petitæque veniæ vel actionem, vel exceptionem instituit, testes producit &c. & ne cuiquã defensio, quæ naturalis est, adimatur nec inauditus mortem condemnatur, l. 2. ad L. Cornel. de Sicar. ter idem repetitur iudicium. His peractis reus vel absolvitur, vel ad pœnam gladii, aut furcæ, arborisvè, de quâ per triduum pendet, nunquam tamen ad patibulum, quod vocant commune, condemnatur, & hoc dicitur iudicium militare ordinarium. In hæstato criminali Germanis, das Spießrecht/ eodem forè proceditur modo. A principio belli omnes milites jurare coguntur, quod militare articulorum transgressores justè punire, nulli affectui indulgere, sed ita iudicare velint, ut jus militare præscribit; propria cõscientia monet, & Deus severus iniustitiæ vindex exigit. Inde si quis forè contra unum vel alterum militarem articulũ peccat, die juridico statuto universus, convocatur exercitus, Vnd wird der Verbrecher dargestalt/ vnd endlich vff vorgehendes Urtheil vnd Rechte durch die Spießse gejaget/ da vnter dessen alle Fendricher/ so gegenwertig/ ihrer Fahnen Spizen in die Erde stecken/ bisß das Urtheil ergangen/ als denn erheben sie dieselbe/ vnd lassen sie gegen Auffgang der Sonnen stiechen. Ist er ein Schuß gewesen/ wird er an einer Seulen gebunden/ vnd von andern/ so gegen der Sonnen treten/ erschossen. Huc pertinet iudicium statarium, das Standrecht/ quod præcipuè in causis notoriis locum habet; Et sicut duo priora tribus diebus, ita hoc uno tantum instituitur & peragitur. In diesen wird keinem Ubelthäter Aufschub/ als wie in andern gestattet/ sondern wo der Articulbreiff gebrochen/ wird er ohne alle Gnade an einen Baum gehenck/ vnnnd die Ursache seines Todes auff einen Zedel geschrieben/ vnd auff die Brust gegen das Herz gehefft. Si causa capitalis non est, processus variat, Vnd wird derselbe ein Cammerrecht genennet/ de quibus omnibus plenè

plene Andreas Neuter in seiner Kriegsordnung / & Obrechts.
de milit. discipl. th. 1174. (c) Hæc vel pertinent ad solum eorum C
decus, ut laudatio, corona civica & statuæ, vel ad utilitatem;
ut prædæ; vel ad utrumque ut corona muralis, Castrensis, na-
valis, torques, armillæ, phaleræ, vestes, adoretum, vinum &c.
de quibus *Obrecht. d. loc. th. 858. & seqq. Schönborn. lib. 6. c. 37.*
Lipius lib. 5. cap. 17. de milit. Roman. Francisc. Patric. lib. 9. de
Repub. cap. 6. quomodo autem distribui debeant differit *Scipio*
Ammirat. lib. 1. dist. polit. c. 11. (d) Spectant hæc vel actus inter D
vivos, vel eorum ultimas voluntates. Ad prius genus, quæ re-
feruntur, sunt præcipua hæc. 1. Milites si quid damni, dum
absunt, patiuntur, restitutionem intra annum utilem habent
l. 2. & l. 1. C. de restit. milit. l. si quando 15. C. ad L. Jul. de adult.
quod etiam trahendum ad milites prædiciarios & limitaneos
per ea quæ tradit *Acacius Enekel. lib. 1. de privileg. mil. cap. 5. &*
lib. 2. c. 4. n. 6. nec non ad eorum heredes *l. 1. C. de restit. milit.*
Obrecht. d. loc. th. 565. Bocer. lib. 1. c. 19. Cotera lib. 2. c. 10 Muda.
adit. C. de testam. milit. Dn. Hilliger. p. 2. Don. Enucl. lib. 21.
c. 5. lit. G. in not. 2. Res militares feriatis etiam diebus peragi & in
judicio administrari possunt *l. divus Trajanus l. custodias de pu-*
blic. jud. Enenc. lib. 2. c. 3. 3. Militi per procuratorum seu res
ejus tractantem vindicatio rei, seu actio quæritur, undè ex mi-
litis pecunia res empta, fit militis *l. si ut proponis 8. C. de R. V.*
Enekl. privileg. 6. Ayala lib. 3. c. 7. n. 7. 4. Milite indebitum
solvisse querente, is qui accepit pecunias, benè se illas accepisse
ostendere debet *l. cum de indebito. §. 1. de probat. Enekel. dist.*
loc. pr. 6. Ayal. d. loc. n. 8. 5. Milites non coguntur inviti testi-
monium dicere *l. inviti 8. de testib. Obrecht. de princip. bell. th.*
596. Ayal. ibid. n. 5. & Enekl. privileg. 8. quod intelligo si evoca-
tati testimonium ferre debeant; si verò ad eos veniatur, testi-
monium recusare non possunt, *Dn. Hillig. p. 2. Don. Enucl. lib.*
25. c. 16. lit. n. in not. 6. Milites ob omissas professiones, in pœ-
nam commissi non incidunt, si postea portorium solvant, *l. 3.*
C. de vestigal. Obrecht. d. loc. th. 586. Ayal. n. 6. Enekl. privileg.
10. 7. Milites quæ focariis sive concubinis donarunt, revocare
possunt, *l. si ancillam 2. C. de donat. int. vir. & uxor. 8.* Hereditatem
adituris solennitates & subtilitates circa confectionem
inven-

inventarii remissæ sunt, *l. ult. C. de jur. deliber. 9.* Non amplius, quàm facere possunt, solvere coguntur, *l. miles 6. in pr. Et ibi Dd. comm. l. item aniles 18. de re judic. Bocer. lib. 1. cap. 19. Obrecht. th. 573. Mantsc. de privileg. milit. n. 274. 10.* Arma militum pignoris causa adimi aut alienari nequeunt, *l. desertorem. §. miles qui in bello l. qui commeatu 14. §. 1. de re milit. Erenk. privileg. 21. 11.* Milites familiam, in castrensi peculio sui juris & tanquam patresfamilias habentur *l. ult. in fin. C. ad SCrm. Macedon. Boccer. d. c. 19.* Et hujus respectu etiam invito patre actionem habent & persecutionem *l. miles 4. de Castr. pec. l. errat. 3. C. eod. Vaud. lib. 1. var. quest. 48. Cetera. lib. 2. cap. 11. 12.* Milites eorumq; liberi, tormentis non subjiciuntur *l. milites 8. C. de quaest. l. honor 5. C. de pœnis l. nullus 4. Ad L. Jul. Majest. Dec. in rubr. C. de testam. milit. Obrecht. th. 574. Ayal. n. 11.* Ad classem alterum, quæ pertinent, hæc primas sibi vendicant partes.

1. Milites liberam testamenti factionem, hoc est, ut quomodo velint & possint, testentur, habent, *l. in fraudem 15. §. 1. l. Divus Trajanus 24. l. cum filiusfam. 28. l. ejus militis in fine 24. cum l. seq. l. Lucius 40. in pr. de milit. testam. l. 1. 3. 14. 15. C. & t. t. Inst. eod.*
2. Quocirca militari jure mutus & surdus testamentum facere potest, *l. 4. C. de testam. milit.* Et non saltem sibi, sed & filio, etiam si sibi non fecerit *l. in fraudem 15. l. miles ita 41. in fin. ff. eod. Erenk. privileg. 16. n. 36. Cetera. lib. 2. cap. 14. & 15. 3.* Hinc etiam si quid in vaginâ & clypeo literis sanguine suo rutilantibus adnotaverit, aut in pulvere gladio inscripserit, sub isto tempore, quo in prælio vitæ sortem derelinquit, hujusmodi voluntatem stabilem esse oportet. *l. milites 15. C. h. t. 4.* Et si ad tempus heredem scripserit, vel alium post tempus vel ex conditione vel in conditionem fecerit, dubium non est, quin hoc ejus elogium sit servandum *l. 15. §. miles l. 19. §. ult. h. t. certi juris 8. C. eod.* Infinita alia circa militum voluntatum ultimarum dispositioniones, vide quæ tractat *Acac. Erenk. Cetera. Obrecht. Boccer. dd. loc.*

Q Congruenter, hic disceptanda venit nobis illa quæstio, An milites moderni gaudeant privilegiis militibus jure civili indultis? Ex quo labyrintho nos extricemus, si distinctionis auxilium adhibeamus; aut enim milites bella gerunt, actuque ipso militant, quo casu privilegia ipsis competere ajmus; aut

in castris

in castris non agunt, neque rei bellicæ student, ut quidam reperiuntur, equites aurati aurei velleris, periscelidis, De Michaelis &c. & eisdem militum privilegiis indignos adseveramus; cessante enim causa privilegii, exolet simul privilegium *l. Titia Svo. §. usuras de legat. 2. l. generaliter, vers. nos tamen C. de Episcop. & Cler. c. cum cessante, ext. de appellat.* At in his posterioribus causa privilegii cessat, quæ fuit, ut pro tutela Imperii omnibus soluti curis expeditissimi, operam armis jugiter & studiosè darent *l. militem in fin. C. de prour. l. 1. de milit. testam. l. milites C. de loc. & conduct. Francisc. Zoannes. de Roman. Imp. n. 51. & seqq. Ayal. lib. 3. c. 7. num. 19. Confer. Vaud. 1. quest. 55. Dauth. de testam. fol. 127. Trentacinq. lib. 2. pag. 104. num. 49. & seqq. Mynsing. Respons. 46. nu. 9. 10. 11. dec. 5. Sich. in rubr. C. de testam. milit. Gail. 2. observ. 118. num. 2. Wesemb. consil. 17. pag. 1. num. 32.* Coronidis loco unicum saltem addere libet. Scimus aliquibus in congressibus, ut Patavii, Bononiæ, & nonnullis aliis locis ordinem equestrem literatos quosvis præcedere; hinc quæsitum memini, num jure hanc, quam vocant, præcedentiam milites sibi adrogare possint? si decidentis partes subire deberet Cassianus in *Catalago suo Gloria mundi part. 9. consider. 1.* aut Ludovicus XI. Galliæ Rex, qui Carolum IIX. filium noluit literarum studiis imbui, aut Parens Eberharti Comitis Wirtenbergici, qui moriturus consiliarios suos juramento obstrinxisse fertur, ne linguam latinam filio discendam proponerent, res esset in apertò; quippè jam dudum literatis hanc præminentiam eripuissent, vel ex hac unicâ, uti Cassianus putat, ratione, quia in omnibus ferè juris civilis locis, ubi armorum & legum fit mentio, semper præferuntur arma, non solum legibus. Imp. *ut in l. 1. in princip. C. de Justin. Codic. compon. & in l. 1. C. de Vet. jur. encl. & in l. tanta eod. & procem. Inst. in pr.* Verum etiam in legibus Jctorum *l. his honoribus de Vacat. muner.* Cæterum si quis citra veritatis præjudicium hac de quæstione judicare velit, evolvat quæso tractatum de armis & & literis Johannis Lauterbachii solertissimum, ex quo quid hac in controversiâ statuendum, faciliè conjectare poterit, quamvis interim suaserim, neutram partem in propriâ veluti causâ,

causâ, quicquam de eâdem pronunciare debere, *l. qui iurisdictioni de iurisdictione. l. pen. de recept. Et tot. tit. C. ne quis in causâ. Confer Lancelot. Conrad. templ. omnium iudic. lib. 1. cap. 1. quest. 2. Etiam Rensu. lib. 1. stratae. cap. 1.*

Sphalmata præcipua, quæ Dn. Respondente absente irreperunt, æquus lector sic corriget.

Lit. B. 2. col. 1. lin. 29. pro praterea lege postea, B. 3. col. 1. lin. 27. concedenda non sunt, Et col. 2. lin. 21. lege immorigeri C. 2. col. 2. lin. 17. lege ut Valens Et l. seq. permisisset C. 3. lin. 3. ignoscendum Et lin. 19. pro magni magistri C. 4. col. 2. lin. 8. curiam Et lin. 10. piratic D. col. 2. lin. 1. pro nostro numero D. 3. col. 1. lin. 32. de quorum.

Christo soli triumphus
& victoria.

